

Nr 38

Utlåtande i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1966/67 till främjande av bostadsförsörjningen m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

(3:e avd.)

I propositionen nr 1 (bilaga 13, punkterna D 1—D 4, D 8, D 9, V: 1, V: 2 och VI: 2) har Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 3 januari 1966, föreslagit riksdagen att

A. beträffande anslag på *driftbudgeten*

I. bemyndiga Kungl. Maj:t att i enlighet med vad i statsrådsprotokollet anförts ändra personalförteckning för

- 1) bostadsstyrelsen; och
- 2) länsbostadsnämnderna;

II. godkänna av departementschefen förordade avlöningsstater, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1966/67, för

- 1) bostadsstyrelsen; och
- 2) länsbostadsnämnderna;

III. godkänna av departementschefen förordade ändringar av bestämmelserna om

- 1) förbättringslån;
- 2) invalidbostadsbidrag; och
- 3) räntebidrag;

IV. medge att räntefria förbättringslån beviljas under vartdera av åren 1966 och 1967 intill ett belopp av högst 80 milj. kr.;

V. för budgetåret 1966/67 under elfte huvudtiteln anvisa såsom förslagsanslag

- 1) till Bostadsstyrelsen: Avlöningar 4 786 000 kr.;
- 2) till Bostadsstyrelsen: Omkostnader 1 152 000 kr.;
- 3) till Länsbostadsnämnderna: Avlöningar 9 819 000 kr.;
- 4) till Länsbostadsnämnderna: Omkostnader 1 321 000 kr.;
- 5) till Räntebidrag 435 milj. kr.;
- 6) till Bidrag till viss bostadsförbättringsverksamhet 80 milj. kr.;

B. beträffande anslag på *kapitalbudgeten*

I. godkänna av departementschefen förordade riktlinjer för bostadsproduktionen;

II. godkänna av departementschefen förordade ändringar av bestämmelserna om bostadslån;

III. medge att lån, som skall utgå från lånefonden för bostadsbyggande — utöver tomträttslån till kommuner — samt räntebidrag utan samband med statligt lån, beviljas under år 1966 för högst 86 000 lägenheter och under vardera av åren 1967 och 1968 för högst 84 000 lägenheter ävensom att nämnda lån beviljas intill ett belopp av 1 800 milj. kr. under år 1966;

IV. bemyndiga Kungl. Maj:t att, under av departementschefen angivna förutsättningar, besluta om utökning av den under B. III. upptagna ramen för lån- och bidragsgivning under år 1966;

V. medge att förhandsbesked om bostadslån för hus som skall byggas med tillämpning av industriella produktionsmetoder meddelas för högst 10 000 lägenheter under ettvar av åren 1967—1971;

VI. medge att beslut om lån, som skall utgå från anslaget till räntefria lån till bostadsbyggande, må meddelas intill 30 milj. kr. vart och ett av åren 1966, 1967 och 1968;

VII. bemyndiga Kungl. Maj:t att besluta om utökning av den under B. VI. upptagna ramen för långivning under år 1966 i den omfattning som utvecklingen i fråga om kapital- och arbetskraftsresurser möjliggör;

VIII. för budgetåret 1966/67 anvisa såsom investeringsanslag

a) under statens utlåningsfonder

1) till Lånefonden för bostadsbyggande 985 milj. kr.;

2) till Lånefonden för maskinanskaffning inom byggnadsindustrien 15 milj. kr.;

b) under fonden för låneunderstöd

till Räntefria lån till bostadsbyggande 27 milj. kr.

Propositionen har, såvitt nu är i fråga, i vad den berör kreditmarknadsfrågor avseende bostadsproduktionen jämväl remitterats till bankoutskottet.

I samband med Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag har utskottet till behandling förehåft följande motioner, nämligen

från första kammaren

I: 26 av herrar *Harry Carlsson* och *Nyman*,

I: 130 av herrar *Werner* och *Adolfsson*,

I: 174 av herr *Göran Karlsson m. fl.*,

I: 279 av herr *Holmberg m. fl.*,

I: 415 av herr *Torsten Andersson*,

I: 417 av herr *Bengtson m. fl.*,

I: 421 av herr *Nils-Eric Gustafsson m. fl.*,

I: 422 av herr *Isacson m. fl.*,

I: 423 av herr *Axel Kristiansson* och fru *Elvy Olsson*,

I: 427 av herr *Lundström m. fl.*,

I: 430 av herr *Johan Olsson*,

I: 431 av herrar *Gunnar Pettersson* och *Harald Pettersson*,

I: 433 av herr *Svanström*,
I: 435 av herr *Sörenson* och fru *Elvy Olsson*,
I: 437 av herr *Åkerlund*,
I: 639 av herr *Bengtson m. fl.*,
I: 641 av herr *Lundström m. fl.*, samt

från andra kammaren

II: 38 av herr *Berglund m. fl.*,
II: 90 av herr *Karlsson* i Huddinge *m. fl.*,
II: 176 av herr *Nilsson* i Gävle *m. fl.*,
II: 225 av herr *Almgren m. fl.*,
II: 348 av herr *Bohman m. fl.*,
II: 502 av herrar *Börjesson* i Glömminge och *Johansson* i Skärstad,
II: 503 av herr *Dahlgren*,
II: 506 av herrar *Gustavsson* i Alvesta och *Johansson* i Växjö,
II: 507 av herr *Gustavsson* i Alvesta *m. fl.*,
II: 508 av herr *Hedin m. fl.*,
II: 509 av herr *Hedlund m. fl.*,
II: 513 av herr *Jonasson m. fl.*,
II: 518 av herr *Nilsson* i Tvärålund *m. fl.*,
II: 520 av herr *Ohlin m. fl.*,
II: 522 av herr *Rimmerfors m. fl.*,
II: 524 av herr *Tobé m. fl.*,
II: 528 av herrar *Wennerfors* och *Bengtson* i Solna,
II: 599 av herr *Hedlund m. fl.*
II: 602 av herr *Ohlin m. fl.*

Yrkandena i nämnda motioner redovisas i det följande.

I de likalydande motionerna I: 26 (av herrar *Harry Carlsson* och *Nyman*) och II: 38 (av herr *Berglund m. fl.*) har hemställts att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära vidtagande av sådana åtgärder att rivningen av äldre bostadsbestånd som åsyftas i motionerna i största möjliga utsträckning förhindras.

I motionen II: 90 (av herr *Karlsson* i Huddinge *m. fl.*) har hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa att normerna för prissättningen vid statliga markförsäljningar prövas i enlighet med vad i motionen anförts.

I de likalydande motionerna I: 130 (av herrar *Werner* och *Adolfsson*) och II: 176 (av herr *Nilsson* i Gävle *m. fl.*) har hemställts att riksdagen måtte besluta

att statlig långivning till bostadsbyggandet för innevarande år skall utgå för en igångsättning av 92 000 lägenheter, samt

att de statliga räntebidragen utgår enligt oförändrade grunder.

I de likalydande motionerna I: 174 (av herr Göran Karlsson m. fl.) och II: 225 (av herr Almgren m. fl.) har hemställts att riksdagen måtte besluta att räntefria förbättringslån även fortsättningsvis skall kunna utgå till förbättring av handikappade medborgares bostäder.

I de likalydande motionerna I: 279 (av herr Holmberg m. fl.) och II: 348 (av herr Bohman m. fl.) har, såvitt nu är i fråga, hemställts att riksdagen måtte

A. 1) uttala, att en grundprincip för den fortsatta bostadspolitiken bör vara att de boende själva skall betala vad deras bostäder kostar;

2) i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om ändring i bostadslånekungörelsen med innebörd att maximigränserna beträffande bostadsyta i småhus såväl som förutsättning för bostadslån som beträffande låneunderlagets storlek slopas;

3) i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att hyresregleringslagens regler i §§ 3—5 om fastställande av hyran inte skall gälla för lägenheter, som efter den 1 juli 1966 undergått väsentliga ombyggnadsåtgärder, för vilka i stället nämnda lags § 6 bör tillämpas;

B. besluta,

1) att den statliga bostadslångivningen från och med den 1 juli 1966 skall ersättas av ett kreditgarantisystem;

2) att i anledning härav inga preliminära beslut om lån från lånefonden för bostadsbyggande skall meddelas från nämnda datum;

3) att för erhållande av kreditgaranti en engångsavgift av $\frac{1}{2}$ % skall erläggas;

4) att fr. o. m. den 1 januari 1966 räntebidrag ej längre skall medgivas beträffande hus som påbörjats före ingången av 1958;

5) att räntebidrag, avseende räntor å underliggande lån som hänför sig till tiden fr. o. m. den 1 januari 1966, skall vad avser hus färdigställda t. o. m. 1959 grundas på en basränta av 6 %, beträffande hus färdigställda 1960—1961 på 5,5 %, för 1962 på 5 % och fr. o. m. 1963 på 4,5 %;

6) att statliga bostadslån, tertiärlån, egnahemslån och förbättringslån avseende hus som påbörjats fr. o. m. den 1 januari 1958 skall fr. o. m. den 1 juli 1966 upp till 90 % av låneunderlaget förräntas efter en räntesats av 6 %, samt att till den del lånen överstiger 90 % av låneunderlaget räntan skall utgöra 7 %;

7) att räntan på reaktiverade tillägglån fr. o. m. den 1 juli 1966 skall utgöra 6 %;

8) att den hyreskontroll som utövas av bostadslånemyndigheterna skall upphöra fr. o. m. den 1 juli 1966;

9) att de såsom allmännyttiga betecknade bostadsföretagen skall åläggas redovisningsskyldighet för sina fonder, dessas storlek och successiva uppbyggnad samt för de principer efter vilka dels fonderna uppbygges, dels hyressättningen sker;

10) avslå framställningen om förhandsbesked beträffande bostadslån för hus avsedda att byggas med industriella produktionsmetoder;

11) avslå ett investeringsanslag till lånefonden för maskinanskaffning inom byggnadsindustrien;

12) att inga nya tomträttslån skall beviljas fr. o. m. den 1 januari 1967.

C. om förslagen under B. 1—3 ovan icke vinner riksdagens bifall besluta,

1) att bostadslån, till vilka tillstånd lämnats tidigast den 1 juli 1966, skall beviljas upp till 90 % av belåningsvärdet mot enbart inteckningssäkerhet, oavsett förvaltningsformerna, och för s. k. allmännyttiga företag upp till 95 % mot kommunal borgen;

2) att vid utgivande av statliga bostadslån en förvaltningsavgift av $\frac{1}{2}$ % skall uttagas i samband med lånets utbetalande;

D. under förutsättning att yrkandet under C. 1 vinner riksdagens bifall medgiva att lån, som skall utgå från lånefonden för bostadsbyggande, må beviljas intill ett belopp av 1 680 milj. kr. under år 1966;

E. i övrigt beakta vad i motionerna anförts.

I de likalydande motionerna I: 415 (av herr Torsten Andersson) och II: 524 (av herr Tobé m. fl.) har föreslagits att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning i fråga om planväsendets framtida organisation och om planlagstiftningen.

I de likalydande motionerna I: 417 (av herr Bengtson m. fl.) och II: 509 (av herr Hedlund m. fl.) har, såvitt nu är i fråga, hemställts att riksdagen måtte

I. a) fastställa den av Kungl. Maj:t föreslagna basräntan å vissa underliggande bostadslån att gälla från den 1 januari 1966;

b) till Räntebidrag under elfte huvudtiteln för budgetåret 1966/67 anvisa ett förslagsanslag av 335 milj. kr.;

c) medgiva att lån, som skall utgå från lånefonden för bostadsbyggande utöver tomträttslån till kommuner samt räntebidrag utan samband med statligt lån, beviljas under år 1966 för högst 88 000 lägenheter och under vardera av åren 1967 och 1968 för respektive 92 000 och 96 000 lägenheter ävensom att nämnda lån beviljas intill ett belopp av 1 840 milj. kr. under år 1966;

d) godkänna det av Kungl. Maj:t begärda bemyndigandet att besluta om utökning av den under c) upptagna ramen för bidragsgivning under år 1966 samt uttala att småhusbyggandet därvid i första hand skall komma i fråga;

II. i skrivelse till Kungl. Maj:t

a) uttala att lånemedel avseende 8 000 lägenheter bör reserveras för senare fördelning för att tillgodose de särskilda behov som uppkommer i samband med nyetablering och utvidgning av industriföretag, t. ex. i samband med den samhällseliga lokaliseringpolitiken;

b) anhålla om utarbetande av riktlinjer för skapandet av en god bostadsmiljö;

c) uttala att småhusbyggande må igångsättas i enlighet med bygginitiativen;

d) anhålla om utredning och förslag till program för småhusproduktionen i enlighet med vad i motionerna anförts;

e) uttala att kommunerna liksom tidigare skall vara enhet för bostadsbyggnadsresursernas lokala fördelning.

I de likalydande motionerna I: 421 (av herr Nils-Eric Gustafsson m. fl.) och II: 518 (av herr Nilsson i Tvärålund m. fl.) har hemställts att riksdagen måtte besluta

att bestämmelserna om förbättringslån får en sådan utformning att de i motionerna omnämnda låginkomstgrupperna som hittills kan erhålla dylika lån;

att medge att räntefria förbättringslån beviljas under vartdera av åren 1966 och 1967 intill ett belopp av högst 90 milj. kr., vilket innebär ett i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag med 10 milj. kr. ökat anslag;

samt att till Bidrag till viss bostadsförbättringsverksamhet för budgetåret 1966/67 anvisa ett förslagsanslag av 90 milj. kr.

I de likalydande motionerna I: 422 (av herr Isacson m. fl.) och II: 508 (av herr Hedin m. fl.) har föreslagits, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t föreslå sådan ändring av gällande författning beträffande statlig medverkan till bostadsbyggande, att låne- och prövningsärenden avseende bostäder inom lantbruksföretagen skall handhas av de statliga rationaliseringsorganen på jordbrukets område.

I de likalydande motionerna I: 423 (av herr Axel Kristiansson och fru Elvy Olsson) och II: 506 (av herrar Gustavsson i Alvesta och Johansson i Växjö) har hemställts att riksdagen måtte besluta att lägenheter i pensionärshem får byggas utanför ordinarie bostadsramar.

I de likalydande motionerna I: 427 (av herr Lundström m. fl.) och II: 520 (av herr Ohlin m. fl.) har, såvitt nu är i fråga, hemställts att riksdagen måtte besluta

1) att godkänna ett ordinarie bostadsbyggnadsprogram i överensstämmelse med det av motionärerna 1964 framlagda och med komplettering för 1970 upprepade förslaget innebärande igångsättning av

för 1966	94 000	lägenheter
» 1967	98 000	»
» 1968	102 000	»
» 1969	106 000	»
» 1970	110 000	»

samt att dessutom förorda upprättandet av en konjunkturreserv om 10 000 lägenheter för vart och ett av åren 1966 t. o. m. 1970;

2) att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att Kungl. Maj:t efter samråd med byggnadsarbetsmarknadens parter och med näringsfrihetsrådet tillsätter ett organ, bestående av företrädare för dessa instanser jämte opartiska experter, med uppgift att följa hur rationaliseringsframstegen inom byggnadsindustrien slår igenom samt beräkna den utökning av föreliggande bostadsbyggnadsprogram som ett vidgat industriellt byggande skulle kunna medföra;

3) att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om tillsättande av en utredning beträffande de olika planinstitutens funktioner, samordningen mellan planering och husprojektering samt principerna för gränsdragningen mellan de statliga, regionala och kommunala organens ansvar och befogenheter i detta sammanhang;

4) att beträffande bostadsbyggandets struktur och geografiska fördelning i skrivelse till Kungl. Maj:t uttala

a) att erforderliga åtgärder bör vidtagas för att öka småhusbyggandets andel av bostadsproduktionen till 50 %, vilket den väntade utvecklingen av efterfrågan motiverar, och vidare att den ökning av den totala produktionen, som i motionen framlagda program innebär, alltså i första hand bör komma småhusbyggandet till godo,

b) att en ökning av tvårumslägenheternas andel i nyproduktionen av flerfamiljshus likaledes ur efterfrågesynpunkt synes önskvärd, varvid andelen för lägenheter om ett rum och kök eller mindre i motsvarande grad kan minskas,

c) att bostadsproduktionen i takt med tillgängliga mark- och planresurser och med större målmedvetenhet bör inriktas på områden där bostadsbristen är störst eller eljest skulle bli besvärande samt att ansträngningar bör göras för att minska efterfrågetrycket i storstadsområdena genom en aktiv lokaliseringspolitik, som ger sysselsättning utanför dessa områden,

d) att beträffande miljöfrågornas betydelse ge till känna vad i motionerna anförts;

5) att ändring företages av för olika företagsformer gällande lånevillkor på sätt i motionerna angivits så att likvärdighet beträffande konkurrensförhållanden uppnås;

6) att i skrivelse till Kungl. Maj:t uttala att utländska byggnadsföretag bör beredas större möjligheter att utföra byggnader och anläggningar i Sverige i syfte att närma byggnadsindustriens konkurrensläge till det för exportindustrien eller för den under importkonkurrens arbetande hemmamarknadsindustrien rådande;

7) att räntan på nu amorteringspliktiga tilläggs lån skall fastställas till 6 % mot nuvarande 4 % i syfte att åstadkomma bättre paritetsförhållande beträffande hyrorna i under 1950-talet färdigställda hus samt att såväl

denna subventionsminskning som den av Kungl. Maj:t föreslagna skall träda i kraft fr. o. m. den 1 januari 1966.

I de likalydande motionerna I:430 (av herr Johan Olsson) och II:507 (av herr Gustavsson i Alvesta m. fl.) har hemställts att riksdagen — i syfte att motverka de fortgående stegringarna av byggnadskostnaderna och åstadkomma samhällsekonomiska, statsfinansiella och kommunalekonomiska besparingar — måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla

1) att en arbetsgrupp, knuten till statens institut för byggnadsforskning och med företrädare för institutet, byggnadsstyrelsen, bostadsstyrelsen och de båda berörda kommunförbunden, måtte tillsättas med uppgift dels att utarbeta metoder, normer och anvisningar för sådan detaljplanering enligt byggnadslagen som främjar och underlättar industriellt byggande, dels att i den mån så befinner sig erforderligt avge förslag till ändringar i gällande byggnadslagstiftning, dels ock att verka för upplysningsverksamhet rörande de industriella byggmetodernas förutsättningar;

2) att en arbetsgrupp, likaledes knuten till statens institut för byggnadsforskning och med företrädare för institutet och för centrala ämbetsverk, såsom byggnadsstyrelsen och skolöverstyrelsen, samt för de tre kommunförbunden, måtte tillsättas med uppgift att pröva och föreslå en långt driven standardisering beträffande offentliga byggnader, t. ex. skolor, administrationslokaler och i viss utsträckning sjukhus och jämförliga institutioner, i syfte att främja och underlätta industriella byggmetoder;

3) att i anslutning till sistnämnda arbetsgrupps arbete måtte verkställas en översyn av gällande regler inom den offentliga byggnadsverksamheten samt i förekommande fall av statsbidragsregler, så att tillämpning av industriella byggmetoder underlättas;

4) att en utredning, sammansatt av i förhållande till partsintressena på byggnadsmarknaden obundna personer, måtte tillsättas med uppgift dels att, i samråd med och med bistånd av statens pris- och kartellnämnd, näringsfrihetsrådet och näringsfrihetsombudsmannen, utröna i vad mån institutionella hinder för byggnadsverksamhetens rationalisering och utveckling förekommer, t. ex. genom gällande ordning för konsultuppdrag, karteller och prisöverenskommelser, systemet för och tillämpningen av ackordsersättning, gränsdragning mellan fackförbund m. m., dels att ta initiativ till sådana hinders avlägsnande eller förebyggande.

I de likalydande motionerna I:431 (av herrar Gunnar Pettersson och Harald Pettersson) och II:513 (av herr Jonasson m. fl.) har hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om skyndsamt utredning angående sådana ändringar i gällande författningar, tillämpningsföreskrifter och administrativa anvisningar att förutsättningar skapas för en friare bostadsbebyggelse på landsbygden.

I de likalydande motionerna I:433 (av herr Svanström) och II:503 (av herr Dahlgren) föreslås riksdagen besluta att vid behandlingen av frågan om befrämjande av bostadsbyggande uttala att en återgång sker till vad som gällde före 1965 års riksdagsbeslut i fråga om kvotfördelning av lånemedel för detta ändamål.

I de likalydande motionerna I:435 (av herr Sörenson och fru Elvy Olsson) och II:522 (av herr Rimmerfors m. fl.) har hemställts att riksdagen måtte besluta avskaffa invalidbostadsbidragets maximibelopp fr. o. m. den 1 juli 1966.

I de likalydande motionerna I:437 (av herr Åkerlund) och II:528 (av herrar Wennerfors och Bengtson i Solna) har hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning och förslag i beaktande av att de i motionerna anförda synpunkterna rörande möjligheterna att skapa förutsättningar för bättre planering samt att undvika onödiga kostnadsstegringar inom byggnadsbranschen åsamkat av byggnadsregleringsverksamheten.

I motionen II:502 (av herrar Börjesson i Glömminge och Johansson i Skärstad) har hemställts att riksdagen måtte medge att — utöver de av Kungl. Maj:t föreslagna låneramarna — bostadslån må beviljas under ettvarv av åren 1966, 1967 och 1968 för högst 1 000 lägenheter i pensionärshem, företrädesvis i landsbygdskommuner, och att lån från lånefonden för bostadsbyggande — utöver tomträttslån till kommuner — må beviljas intill ett belopp av 1 820 milj. kr. under år 1966.

I de likalydande motionerna I:639 (av herr Bengtson m. fl.) och II:599 (av herr Hedlund m. fl.) har, såvitt nu är i fråga, hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla att förslag förelägges innevarande års riksdag i syfte att stimulera tillkomsten av s. k. servicehus och att vederbörande myndighet måtte erhålla i uppdrag att utarbeta anvisningar för utformningen av nämnda serviceinstitutioner.

I de likalydande motionerna I:641 (av herr Lundström m. fl.) och II:602 (av herr Ohlin m. fl.) har hemställts, såvitt nu är i fråga, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att förslag i syfte att stimulera tillkomsten av s. k. servicehus föreläggs innevarande års riksdag och att vederbörande myndighet måtte erhålla i uppdrag att utarbeta anvisningar för utformningen av servicehus och servicecentraler.

Beträffande motiveringen för yrkandena hänvisas till motionerna I:174, 279, 421, 422 och 433 samt II:38, 90, 176, 502, 506, 507, 509, 513, 520, 522, 524, 528, 599 och 602.

Utskottet

Bostadsproduktionen. Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att godkänna vissa av departementschefen i samband med behandlingen av bostadsbyggnadsutredningens förslag förordade *riktlinjer för bostadsproduktionen*. Departementschefen har i detta sammanhang bl. a. berört normerna för bostadsstandarden, produktionsbehovet för tiden t. o. m. år 1975, produktionens inriktning och regionala fördelning samt vissa resursfrågor.

Det totala produktionsbehovet under 15-årsperioden 1961—1975 har av utredningen bedömts uppgå till ca 1,5 milj. bostadslägenheter. Nära hälften härav faller på produktion för att ersätta gamla lägenheter med låg utrustningsstandard. Denna produktion skulle till en del äga rum i form av ombyggnad och modernisering. Departementschefen konstaterar att utredningens bedömning av nybyggnadsbehovet, sedan vissa produktionstillskott erhållits genom ombyggnad och förbättring, på det hela taget stämmer väl överens med det program om ca 1 milj. lägenheter under åren 1965—1974 som 1965 års riksdag har uttalat sig för. Departementschefen framhåller i fråga om ersättningsproduktionen att ombyggnad många gånger kommer att framstå som förmånligare än total sanering med åtföljande nybyggnad. Om produktionsbetingelserna för ombyggnadsverksamheten förbättras, borde den kunna ge ett värdefullt produktionstillskott med mindre resurser än motsvarande nybyggnad.

Såvitt angår bostadsproduktionens inriktning med avseende på lägenhetstyper m. m. anför departementschefen att det tills vidare vid given resursram är angelägnare att öka antalet rum i bostadslägenheterna än golvytan per rum. Vidare anförs i propositionen, att den standardhöjning som kan bli möjlig tills vidare främst bör inriktas på att öka antalet rum per lägenhet och en höjning av utrustningsstandarden i stället hållas tillbaka. Nya lägenheter bör dock inredas så att en senare komplettering med nya utrustningsdetaljer underlättas.

Departementschefen anser det inte osannolikt att bostadskostnaderna till följd av en ny hyrespolitik och nya finansieringsregler kan komma att stiga snabbare än priserna i allmänhet. Han räknar med att detta kan komma att medföra en dämpning av utrymmesefterfrågan. Departementschefen finner att den fördelning mellan små och stora lägenheter som har utvecklats under senare år är relativt tillfredsställande. Den bör i allt väsentligt bibehållas under de närmaste åren. I propositionen understryks samtidigt att en alltför ensidig inriktning på de mindre lägenhetstyperna i syfte att snabbare tillgodose efterfrågan från dem som saknar bostad kan leda till en olämplig snedvridning av bostadsbeståndet som ger upphov till bristfenomen av annan art.

I motionerna I: 427 och II: 520 hemställs att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t uttalar *dels* att erforderliga åtgärder bör vidtas för att öka

småhusbyggandets andel av bostadsproduktionen till 50 %, vilket den väntade utvecklingen av efterfrågan motiverar, och vidare att den ökning av den totala produktionen som föreslås i motionerna i första hand bör komma småhusbyggandet till godo, *dels ock* att en ökning av tvårumslägenheternas andel i nyproduktionen av flerfamiljshus likaledes ur efterfrågesynpunkt synes önskvärd varvid andelen för lägenheter om ett rum och kök eller mindre i motsvarande grad kan minskas. Vidare yrkas att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ger till känna vad som i motionerna har anförts beträffande miljöfrågornas betydelse. Motionärerna anför bl. a. att bostadslånereglerna bör utformas så att överexploatering inte främjas, att åtgärder bör vidtas mot luftföroreningar och ljudstörningar och att stadsplanenormer bör upprättas.

I motionerna I: 417 och II: 509 hemställs att riksdagen uttalar att småhusbyggandet skall komma i fråga i första hand vid utökning av ramen för bostadslångivning under år 1966. Motionärerna föreslår vidare att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t *dels* uttalar att småhusbyggande må igångsättas i enlighet med bygginitiativen, *dels* anholder om utredning och förslag till program för småhusproduktionen i enlighet med vad som har anförts i motionerna, *dels ock* anholder om utarbetande av riktlinjer för att skapa en god bostadsmiljö.

I motionerna I: 279 och II: 348 föreslås, i syfte att främja ökad ombyggnadsverksamhet, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer att hyresregleringslagens regler i 3—5 §§ om fastställande av hyra inte skall gälla lägenheter som efter den 1 juli 1966 undergått väsentliga ombyggnadsåtgärder. För dem bör enligt motionärerna 6 § i lagen tillämpas i stället.

I motionerna I: 26 och II: 38 hemställs att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär att sådana åtgärder vidtas att man i största möjliga utsträckning förhindrar rivning av äldre bostadsbestånd som kan moderniseras.

I motionerna I: 639 och II: 599 samt I: 641 och II: 602 hemställs att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anholder att förslag i syfte att stimulera tillkomsten av s. k. servicehus föreläggs innevarande års riksdag och att vederbörande myndighet erhåller uppdrag att utarbeta anvisningar för utformning av serviceinstitutioner, servicehus och servicecentra.

Utskottet vill erinra om att föregående års riksdag i enlighet med förslag av utskottet uttalade sig för ett program som innebar att en miljon nya bostadslägenheter borde tillkomma under åren 1965—1974. I likhet med departementschefen finner utskottet att detta program stämmer väl överens med det byggande som enligt bostadsbyggnadsutredningens kalkyler beträffande bostadsefterfrågan bör komma till stånd under nämnda period.

När frågan om bostadsproduktionens inriktning skall bedömas bör man som bostadsbyggnadsutredningen har framhållit bl. a. beakta bristerna i det befintliga bostadsbeståndet och ta hänsyn till att de nytillkommande bostäderna skall nyttjas under avsevärd tid framåt. Det är ett starkt önskemål

att produktionen får sådan inriktning att trångboddhet inte behöver förekomma. Detta innebär, med den hushållssammansättning som vi har att räkna med framöver, att en förhållandevis stor del av nyproduktionen bör utgöras av lägenheter som är större än två rum och kök. Samtidigt måste, som departementschefen har understrukt, hänsyn tas till den utveckling som är att vänta i fråga om bostadskostnaderna. I propositionen har framhållits att de friare avtalsförhållanden på hyresmarknaden och de ändrade villkor för bostadsbyggandets finansiering, som väntas bli ett resultat av pågående utredningsarbete, kan beräknas leda till att bostadskostnaderna, åtminstone inom vissa delar av bostadsbeståndet, stiger förhållandevis mera än levnadskostnaderna i allmänhet. En dylik utveckling kan antas medföra dels att rörligheten på bostadsmarknaden ökar, dels att bostadsefterfrågan dämpas när det gäller såväl bostadsutrymme som utrustning.

Mot denna bakgrund finner sig utskottet kunna biträda departementschefens uttalanden rörande bostadsproduktionens inriktning på lägenhetsstorlekar.

Utskottet vill i detta sammanhang stryka under betydelsen av att utvecklingen på bostadsmarknaden följs noggrant — inte minst efter eventuella ändringar i förutsättningarna för hyresbildningen — så att man i god tid kan planera de ändringar i produktionsinriktningen som utvecklingen kan påkalla.

Med anledning av de uttalanden och yrkanden om småhusbyggandet som har gjorts i motionerna I: 427 och II: 520, I: 279 och II: 348 samt I: 417 och II: 509 vill utskottet erinra om att bostadsbyggnadsutredningen avser att i ett senare betänkande ta upp frågan om bostadsbyggandets fördelning på hustyper till närmare behandling. I avvaktan därpå är utskottet inte berett att göra några uttalanden om hur stor andel av nyproduktionen som bör utgöras av lägenheter i småhus. Utskottet anser sig inte heller böra biträda motionsförslagen om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning i frågan.

Utskottet anser sig kunna utgå från att bygginitiativen till inte oväsentlig del bestäms av de förmånliga finansieringsvillkor som de statliga bostadslånen och subventionerna i olika former erbjuder. Det synes då också följdriktigt att statsmakterna bestämmer hur stor del av de samlade byggresurserna som bör anslås till bostadsproduktionen. Tanken att en viss hustyp skall ha företräde vid användningen av resurserna kan utskottet inte godta, bl. a. därför att en sådan ordning skulle kunna medföra att byggandet på vissa orter där denna hustyp är förhärskande skulle gynnas till förfång för andra orter. Eftersom ramen för den statliga bostadslångivningen liksom den totala bostadsbyggnadsplanen bestäms utifrån en bedömning av den samlade resurstillgången, kan det alltså enligt utskottets mening inte komma i fråga att utan möjlighet till begränsning låta småhusbyggandet utvecklas fritt enligt bygginitiativen. Yrkandet därom i motionerna I: 417 och II: 509 avstyrks. Liksom hittills bör det ankomma på vederbörande

lokala instanser att, i den mån tilldelade bostadslån inte räcker till hela den planerade bostadsproduktionen, i första hand ta ställning till vilka byggen som bör rymmas inom ramen för statslångivningen och därmed också hur det statsfinansierade byggandet bör fördelas på hustyper.

I anslutning till vad som i motionerna I: 427 och II: 520 samt I: 417 och II: 509 har anförts om bostadsmiljön, vill utskottet erinra om att utskottet år 1964 (utl. nr 42, s. 12) har uttalat sig för att vederbörande myndigheter utarbetar vägledande anvisningar för bebyggelseplaneringen. Enligt vad utskottet har inhämtat pågår arbetet härmed inom byggnadsstyrelsen. Med hänsyn till det anförda och då spörsmål av betydelse för bostadsmiljön ägnas fortlöpande uppmärksamhet inom byggnadsforskningen finner utskottet inte tillräckliga skäl föreligga att nu göra någon framställning till Kungl. Maj:t i ämnet.

I anledning av yrkanden i motionerna I: 639 och II: 599 samt I: 641 och II: 602 om servicehus och serviceanordningar i bostadsområden vill utskottet framhålla att undersökningar angående den lämpliga utformningen av kollektiv service i bostadsområden pågår bl. a. inom statens institut för byggnadsforskning. Utskottet finner därför inte påkallat att riksdagen gör något uttalande i denna fråga.

I likhet med departementschefen finner utskottet att den ersättningsproduktion som behövs för att komma till rätta med bristerna i det befintliga bostadsbeståndet i ökad omfattning bör kunna komma till stånd i form av ombyggnad och modernisering. Det synes inte osannolikt att en friare hyresättning i äldre bostäder skulle vara ägnad att främja dylik ombyggnadsverksamhet som alternativ till rivning och nybyggnad.

Med hänsyn till vad departementschefen har upplyst om hyreslagstiftningssakkunnigas arbete anser utskottet dock att frågan om ändringar i gällande lag om hyresreglering inte bör aktualiseras nu. Utskottet avstyrker därför förslaget i motionerna I: 279 och II: 348 om en framställning i ämnet till Kungl. Maj:t.

Utskottet har inte blivit övertygat om att den ordning som föreslås i motionerna I: 26 och II: 38 skulle främja ombyggnad framför totalsanering. Motionerna avstyrks.

Enligt utskottets mening finns det skäl som talar för att en förbättring av produktionsbetingelserna för ombyggnad och modernisering inom det befintliga bostadsbeståndet erfordras för att denna verksamhet skall få önskvärd omfattning. Även departementschefen har uttalat sig för att sådana förbättringar av villkoren för ombyggnadsverksamheten kan vara befogade och anmäler bl. a. sin avsikt att pröva om statliga krediter i form av bostadslån bör ställas till förfogande även för mindre genomgripande förbättringar i flerfamiljshus. Utskottet anser det angeläget att denna undersökning kommer till stånd snarast möjligt. Inom det äldre bostadsbeståndet finns åtskilliga lägenheter som företer väsentliga brister främst i fråga om utrustningen men som sannolikt med mindre insats av produktionsresurser än som går åt

vid nybyggnad skulle kunna sättas i gott skick för att därefter under lång tid framåt göra tjänst på bostadsmarknaden. En intensifierad förbättringsverksamhet inom nuvarande bostadsbestånd är motiverad främst därför att den med relativt små insatser medger värdefulla produktionstillskott som kan medverka till att hålla tillbaka efterfrågan på nybyggda bostäder och därför att de dåliga lägenheterna i det äldre beståndet till stor del bebos av åldringar. En förbättring av deras bostadsförhållanden ter sig lika angelägen i fråga om lägenheter i flerfamiljshus som när det gäller småhus.

I fråga om *bostadsproduktionens regionala fördelning* finner departementschefen att en kraftigare produktionsinsats i områden med bostadsbrist är angelägen och förordar att fördelningen alltjämt bör stå i proportion till den otillfredsställda efterfrågan.

I motionerna I: 427 och II: 520 hemställs att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t uttalar, att bostadsproduktionen i takt med tillgängliga mark- och planresurser och med större målmedvetenhet bör inriktas på områden där bostadsbristen är störst eller eljest skulle bli besvärande samt att ansträngningar bör göras för att minska efterfrågetrycket i storstadsområdena genom en aktiv lokaliseringpolitik som ger sysselsättning utanför dessa områden.

I motionerna I: 433 och II: 503 föreslås att riksdagen uttalar att en återgång skall ske till vad som gällde före 1965 års riksdagsbeslut i fråga om fördelning av lånemedel. Motionärerna anför att den kvotering som nu tillämpas i mycket hög grad missgynnar bostadsbyggandet i stora och små tätorter i alla län liksom på den rena landsbygden.

Utskottet biträder departementschefens uttalande att kraftigare produktionsinsatser behövs i områden med bostadsbrist. Vid den regionala fördelningen av bostadslånemedel bör alltså myndigheterna, i enlighet med vad som har anförts i propositionen, ta särskild hänsyn till föreliggande bostadsbrist i storstadsområdena och andra tätorter samt till det bostadsbehov som uppkommer i samband med näringslivets expansion. Det uttalande som har gjorts i motionerna I: 427 och II: 520, såvitt angår bostadsbyggandets regionala fördelning, innebär i huvudsak ett understrykande av vad departementschefen har anført och bör därför enligt utskottets mening inte föranleda någon framställning till Kungl. Maj:t. Yrkandet i motionerna I: 433 och II: 503 synes närmast syfta till att en mindre del av bostadsbyggnadsresurserna skall tillkomma storstadsområdena. Detta skulle innebära risker för att bristläget förvärras i dessa orter. Utskottet avstyrker motionerna.

I anslutning till vissa uttalanden av bostadsbyggnadsutredningen om *planinstitutet och planväsendets organisation* erinrar departementschefen om att frågan därom och om översyn av byggnadslagstiftningen prövas inom kommunikationsdepartementet.

I motionerna I: 427 och II: 520 hemställs att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om utredning beträffande de olika planinstitutens funktioner, samordningen mellan planering och husprojektering samt principerna för gränsdragningen mellan de statliga, regionala och kommunala organens ansvar och befogenheter i detta sammanhang.

I motionerna I: 415 och II: 524 föreslås att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om utredning i fråga om planväsendets framtida organisation och om planlagstiftningen.

En översyn av såväl byggnadslagstiftningens innehåll med avseende på de olika planinstituterna som planväsendets organisation har länge framstått som behövlig. Utskottet finner därför att motiven för motionärernas yrkanden är goda. Enligt vad utskottet har inhämtat pågår emellertid förberedelser för en översyn av de berörda frågorna inom Kungl. Maj:ts kansli. Särskild expertis i kommunikationsdepartementet är sålunda sysselsatt med kartläggning av hithörande frågeställningar och problem i syfte bl. a. att få fram material som kan ligga till grund för en utredning av planfrågorna. Utskottet, som med hänsyn härtill anser sig kunna utgå från att en utredning i dessa frågor kommer till stånd på Kungl. Maj:ts initiativ, finner det inte erforderligt att nu göra framställning i ämnet till Kungl. Maj:t. Utskottet föreslår därför att motionsyrkandena inte skall föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

I motionen II: 90 föreslås att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer att normerna för *prissättningen vid statliga markförsäljningar* prövas så att inte därvid uttas högre köpeskillingar än vad som skulle godkännas i samband med statlig belåning.

Utskottet vill erinra om att frågan om statliga markförsäljningar behandlades vid 1963 års riksdag. På förslag av utskottet (utl. nr 42, s. 12) beslöt riksdagen därvid göra framställning till Kungl. Maj:t angående vissa synpunkter som borde beaktas vid översyn av direktiven till de statliga markförvaltande myndigheterna. Enligt vad utskottet inhämtat har ifrågavarande riksdagsskrivelse överlämnats till markpolitiska utredningen, som beräknar att avge betänkande i ämnet under innevarande år. En ny framställning till Kungl. Maj:t ter sig därför inte påkallad. Utskottet avstyrker motionen.

I fråga om *bostadsbyggandets omfattning m. m.* anför departementschefen att bostadsproduktionen har fortsatt att utvecklas gynnsamt. Investeringsvolymen inom bostadssektorn har stigit ca 2 % mellan åren 1964 och 1965, ett förhållande som illustreras av att det genomsnittliga antalet rumsenheter i den pågående produktionen kan beräknas ha ökat från 386 000 år 1964 till 403 000 år 1965. Eftersom byggnadsmarknaden har varit hårt ansträngd och kreditefterfrågan inte har kunnat tillfredsställas har Kungl. Maj:t inte tagit i anspråk av riksdagen lämnad fullmakt att besluta om utökning av den för år 1965 bestämda låneramen. Departementschefen finner vissa

tecken tyda på att minskningen av expansionstakten under år 1965 till viss grad medverkat till att lätta trycket på byggnadsmarknaden. Därtill har bidragit även den under året tillämpade prioriteringen av angelägna byggen och arbetsmarknadspolitiska åtgärder för att underlätta inflyttning av byggnadsarbetare till storstadsområdena.

Departementschefen anför att frågan om planen för bostadsbyggandet under år 1966 bör bedömas mot bakgrund av den prognos för den samhälls-ekonomiska utvecklingen som redovisas i årets finansplan. På grundval av en bedömning av utvecklingen i fråga om samhällsekonomi och arbetsmarknad föreslår departementschefen att bostadsbyggnadsplanen för år 1966 nu bestäms till 92 000 lägenheter. Planen bör ha karaktären av ett garanterat minimiprogram. Den sålunda föreslagna planen skulle enligt propositionen med oförändrade byggnadstider medföra en minskning av investeringsvolymen i bostäder med ungefär 3 %. Enligt nationalbudgetberäkningarna har emellertid en viss minskning av byggnadstiderna antagits. Det har därvid beräknats att investeringsvolymen i bostäder enligt den föreslagna planen för år 1966 skulle bli av ungefär samma omfattning som under år 1965. Enligt departementschefens beräkningar skulle 86 000 lägenheter igångsättas efter beslut om statligt stöd medan 6 000 lägenheter beräknas komma i gång vid sidan härav. Enligt departementschefen bör långtidsplaneringen underlättas genom att ram för bostadslångivningen beslutas för två år utöver löpande kalenderår mot f. n. ett år.

I motionerna I: 427 och II: 520 hemställs att riksdagen godkänner ett ordinarie bostadsbyggnadsprogram för åren 1966—1970 om resp. 94 000, 98 000, 102 000, 106 000 och 111 000 lägenheter samt förordar upprättande av en konjunkturreserv om 10 000 lägenheter för vart och ett av de nämnda åren.

I motionerna I: 417 och II: 509 hemställs att riksdagen medger ett byggande med statligt stöd om 88 000 lägenheter under år 1966, vilket under antagande att 6 000 lägenheter påbörjas utan statliga lån motsvarar en bostadsbyggnadsplan på 94 000 lägenheter.

I motionerna I: 130 och II: 176 hemställs att riksdagen beslutar att statliga lån skall utgå för en igångsättning av 92 000 lägenheter vilket med samma förutsättning motsvarar ett totalt program av 98 000 lägenheter.

Beräkningarna i statsverkspropositionen av bostadsbyggandets omfattning under år 1966 bygger bl. a. på antagandet att igångsättningen år 1965 omfattade 88 000 lägenheter. Av senare framkomna uppgifter som utskottet har tagit del av framgår emellertid att påbörjandet under fjolåret torde ha uppgått till drygt 92 000 lägenheter. Samtidigt visar senast tillgängliga uppgifter att närmare 97 000 lägenheter färdigställdes under år 1965 mot av departementschefen antagna 95 000.

Innebörden av det sagda är att den vid årsskiftet pågående bostadsproduktionen omfattade omkring 2 000 lägenheter mer än departementschefen

torde ha antagit vid sin bedömning av igångsättningsprogrammet för år 1966. Vid i övrigt lika förhållanden skulle detta innebära att en igångsättning av den omfattning som har föreslagits i propositionen medför att resursåtgången inom bostadsproduktionens område blir större under år 1966 än som har beräknats i propositionen. Samtidigt bör i sammanhanget beaktas att den stränga vintern har medfört att den reella igångsättningen av åtskilliga byggen har blivit starkt förskjutet och att förseningar också har drabbat många pågående byggen.

Av allt att döma kommer dessa förhållanden att leda till en stark anspänning på byggnadsmarknaden under våren och försommaren. Detta kan medföra svårigheter att få till stånd en igångsättning av bostadsbyggen i den omfattning som föreslås i propositionen. Mot bakgrund av bostadsbristen anser emellertid utskottet att en igångsättning av minst 92 000 lägenheter i år får betraktas som mycket angelägen. Utskottet förordar därför att riksdagen godkänner den av departementschefen föreslagna bostadsbyggnadsplanen för år 1966.

Utskottet vill i detta sammanhang erinra om att föregående års riksdag antog ett propositionsförslag avseende sådana ändringar i lagen om igångsättningstillstånd för byggnadsarbete att Kungl. Maj:t numera har möjlighet att i inte oväsentlig utsträckning hålla tillbaka annat byggande, som i nuvarande situation måste anses vara mindre angeläget än bostadsproduktionen. Utskottet förutsätter att Kungl. Maj:t vid behov tar till vara möjligheterna att med bevarande av ett bostadsbyggande på den föreslagna höga nivån åstadkomma de begränsningar i övrig byggnadsverksamhet som kan vara behövliga för att jämvikt skall kunna upprätthållas mellan tillgång och efterfrågan på byggresurser och en av överansträngning betingad kostnadsuppgång undvikas.

Utskottet tillstyrker departementschefens förslag om bemyndigande för Kungl. Maj:t att besluta om utvidgning av igångsättningen utöver bostadsbyggnadsplanen om utvecklingen skulle göra detta möjligt. Då den av utskottet förordade bostadsbyggnadsplanen, från nuvarande utgångspunkter för bedömningen, kan beräknas ta i anspråk alla tillgängliga resurser kan utskottet däremot inte ansluta sig till den i motionerna I: 427 och II: 520, I: 417 och II: 509 samt I: 130 och II: 176 anförda uppfattningen att bostadsbyggnadsplanen redan nu bör utvidgas utöver Kungl. Maj:ts förslag.

Utskottet finner den i propositionen föreslagna förlängningen av planeringsperioden för bostadsbyggandet — innebärande att ram för bostadslångivningen bestäms för tre år mot f. n. två — ändamålsenlig och tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag. Utskottet vill inte utesluta att en ytterligare förlängning av denna planeringsperiod kan bli motiverad. I avvaktan på erfarenheter av den ordning som nu har förordats anser sig utskottet dock inte f. n. höra gå längre än som föreslagits i propositionen. Förslaget i mo-
2 — *Bihang till riksdagens protokoll 1966. 6 saml. Nr 38*

tionerna I: 427 och II: 520 om bostadsbyggnadsplan även för åren 1969 och 1970 kan utskottet alltså inte biträda.

Departementschefen anser att framför allt produktivitet utvecklingen inom byggnadsindustrien kommer att bli avgörande för möjligheterna att åstadkomma en bostadsproduktion av den storlek som bostadsbyggnadsutredningens efterfrågekalkyler pekar fram mot. Främst arbetskraftstillgångarna kan bli så knappa att byggnadsmarknaden blir utsatt för avsevärda påfrestningar. Det synes därför enligt departementschefen synnerligen angeläget att snabbt gå över till *industriella byggnadsmetoder* med minskad relativ arbetskraftsåtgång.

Departementschefen framhåller att utvecklingen synes gå mot ökad tillämpning av industriella metoder i bostadsproduktionen. Detta kan väntas medföra en produktivetsförbättring och därmed även medverka till en dämpning av kostnadsstegringarna på byggnadsområdet. Departementschefen finner att det är en angelägen uppgift för samhället att stödja och stimulera en dylik utveckling.

I propositionen föreslås i detta syfte att bygherrar som har för avsikt att bygga bostäder med industriella metoder skall kunna få förhandsbesked om bostadslån för en längre period. Enligt förslaget i propositionen skall riksdagen fastställa en särskild planeringsram för industriellt byggande för åren 1967—1971. Ramens funktion skall vara att möjliggöra förhandsbesked om statliga bostadslån upp till fem år i förväg. Ramen föreslås omfatta 10 000 lägenheter per år eller tillhoppa 50 000 lägenheter. Den bör fastställas årligen och därvid omprövas mot bakgrund av vunna erfarenheter. Kungl. Maj:t bör enligt propositionen äga meddela närmare föreskrifter om förutsättningarna för sådana förhandsbesked.

I syfte att stimulera en utveckling i riktning mot ökad industrialisering av byggandet föreslås vidare i propositionen att till Lånefonden för maskinanskaffning inom byggnadsindustrien för budgetåret 1966/67 anvisas ett investeringsanslag av 15 milj. kr. Från denna lånefond kan enligt beslut av 1965 års riksdag försöksvis beviljas lån till anläggningar för produktion av byggelement. I sammanhanget torde få erinras om att riksdagen tidigare har beslutat att på tilläggsstat för innevarande budgetår anvisa ett belopp av samma storlek.

I motionerna I: 427 och II: 520 föreslås att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer att Kungl. Maj:t efter samråd med byggnadsarbetsmarknadens parter och med näringsfrihetsrådet tillsätter ett organ, bestående av företrädare för dessa instanser jämte opartiska experter, med uppgift att följa hur rationaliseringsframstegen inom byggnadsindustrien slår igenom samt beräkna den utökning av föreliggande bostadsbyggnadsprogram som ett vidgat industriellt byggande skulle kunna medföra. I motionerna hemställs vidare att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t uttalar att utländska

byggnadsföretag bör beredas större möjligheter att utföra byggnader och anläggningar i Sverige i syfte att närma byggnadsindustriens konkurrens-läge till det som råder för exportindustrien eller för den hemmaindustri som arbetar under importkonkurrens.

I motionerna I: 279 och II: 348 yrkas avslag på båda de nu ifrågavarande framställningarna i propositionen.

I motionerna I: 430 och II: 507 hemställs att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller att en arbetsgrupp tillsätts med uppgift att utarbeta metoder, normer och anvisningar för sådan detaljplanering enligt byggnads-lagen som främjar och underlättar industriellt byggande, att i den mån så befinns erforderligt föreslå ändringar i byggnadslagstiftningen och att verka för upplysningsverksamhet rörande de industriella byggmetodernas förut-sättningar samt att en annan arbetsgrupp tillsätts med uppgift att pröva och föreslå en långt driven standardisering beträffande offentliga bygg-nader.

Enligt motionärerna bör i anslutning till sistnämnda grupps arbete gäl-lande regler inom den offentliga byggnadsverksamheten samt i förekom-mande fall statsbidragsregler ses över så att tillämpning av industriella byggmetoder underlättas.

Motionärerna yrkar vidare att riksdagen i skrivelsen till Kungl. Maj:t föreslår en utredning som skall utröna i vad mån institutionella hinder för byggnadsverksamhetens rationalisering och utveckling förekommer, t. ex. genom gällande ordning för konsultuppdrag, karteller och prisöverenskom-melser, systemet för och tillämpningen av ackordsersättning, gränsdragning mellan fackförbund m. m., och ta initiativ till att sådana hinder avlägsnas eller förebyggs.

I motionerna I: 437 och II: 528 hemställs att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om utredning och förslag rörande möjligheterna att skapa förutsättningar för bättre planering samt att undvika sådana kost-nadsstegringar inom byggnadsbranschen som åsamkas av byggnadsregle-ningen.

Utskottet anser i likhet med departementschefen att en utveckling av byggandet mot ökad industrialisering är angelägen. De bedömningar av 1965 års långtidsutredning som nu föreligger ger vid handen att tillväxten av vårt lands arbetskraftstillgångar under tiden fram till år 1970 sannolikt inte kommer att ske lika snabbt som ökningen av arbetskraftsefterfrågan. Tendenserna antas bli ungefär desamma under 1970-talet. I detta perspek-tiv får det bedömas som betydelsefullt att söka åstadkomma en snabb ök-ning av produktiviteten främst i de näringsgrenar som i dag har en för-hållandevis hög arbetskraftsåtgång. Vissa försök som har gjorts på en del orter i vårt land tyder liksom erfarenheterna från några främmande länder på att det finns möjlighet att genom ökad mekanisering och genom att för-skjuta produktionsprocesserna från byggplatserna bakåt i produktions-

kedjan åstadkomma en väsentlig minskning av den relativa arbetskrafts-åtgången inom byggnadsverksamheten.

De i propositionen framförda förslagen finner utskottet ändamålsenliga. Utskottet tillstyrker därför Kungl. Maj:ts förslag.

Utskottet vill erinra om att utskottet i sitt utlåtande i bostadsfrågorna år 1964 (nr 42) tog upp industrialiseringsproblemet till behandling och uttalade sig för en utredning om åtgärder för att främja en snabbare utveckling mot byggandets industrialisering. Utskottets initiativ ledde till att byggindustrialiseringsutredningen tillsattes. Denna utredning har vidsträckta direktiv, som ger den möjlighet att till behandling ta upp praktiskt taget alla spörsmål som kan vara av betydelse för att underlätta industrialiseringen inom byggnadsverksamheten. De utredningsyrkanden som framställs i motionerna I: 430 och II: 507 innefattar i allt väsentligt frågor som byggindustrialiseringsutredningen har att behandla enligt sina direktiv. Till den del motionerna går utöver direktiven för utredningen — t. ex. i fråga om gränsdragningen mellan olika fackförbund och principerna för lönesättningen på byggnadsområdet — synes det tveksamt om de angivna problemen lämpar sig för behandling i en statlig utredning. Utskottet kan med hänsyn till det anförda inte tillstyrka utredningsyrkandet. Då de synpunkter som anförs i motionerna synes förtjäna övervägande vill emellertid utskottet föreslå att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer att motionerna överlämnas till byggindustrialiseringsutredningen för beaktande i dess arbete. Dessamma bör enligt utskottets mening gälla nu ifrågakvarande yrkanden i motionerna I: 427 och II: 520.

I anslutning till vad som anförs och föreslås i motionerna I: 437 och II: 528 vill utskottet som sin mening framhålla att det torde få förutsättas att vederbörande myndigheter handlägger ärenden angående igångsättningsstillstånd på ett sätt som innebär minsta möjliga olägenhet för dem som berörs av den reglerade verksamheten. Eftersom tillståndstvånget i många fall måste innebära att planerade byggnadsföretag inte kan fullföljas torde det emellertid vara ofrånkomligt att de som inte får igångsättningsstillstånd vid den tidpunkt de själva har räknat med får acceptera vissa kostnadsökningar. Om man betraktar varje enskilt byggnadsföretag för sig kan detta givetvis te sig föga rationellt. Man torde emellertid kunna räkna med att den förbättring av jämvikten på byggnadsmarknaden som tillståndsprövningen är avsedd att främja medför bättre hushållning med produktionsresurserna och därmed besparingar för byggnadssektorn som helhet. Utskottet vill i detta sammanhang framhålla att frivilliga byggarbetsnämnder för planering av byggnadsverksamheten inom kort kommer att finnas i alla län. Byggnadsföretagarna torde genom dessa organ få bättre möjligheter att på något längre sikt bedöma utsikterna att få igångsättningsstillstånd för ett tillämnat bygge. Med åberopande av det anförda kan utskottet inte finna tillräckliga skäl föreligga att göra framställning till Kungl. Maj:t om utredning i ämnet. Motionerna avstyrks följaktligen.

Bostadslån m. m. I motionerna I: 279 och II: 348 hemställs att riksdagen beslutar att den statliga bostadslångivningen från och med den 1 juli 1966 skall upphöra och från och med den 1 juli 1966 ersättas av ett *kreditgaranti-system*, att i anledning härav inga preliminära beslut om lån från lånefonden för bostadsbyggande skall meddelas från nämnda datum, samt att för erhållande av kreditgaranti en engångsavgift av 0,5 % skall erläggas.

Frågan om formerna för samhällets bidrag till finansieringen av bostadsbyggandet övervägs f. n. inom bostadspolitiska kommittén. På grund därav kan utskottet inte förorda förslaget i motionerna.

I fråga om *krediter för bostadsförbättringar* har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att godkänna av departementschefen förordade ändringar av bestämmelserna om förbättringslån. Dessa innebär att förbättringslån i fortsättningen skall förbehållas pensionärer samt vissa befolkningsgrupper som enligt nuvarande regler är i huvudsak jämställda med pensionärerna när det gäller rätten till räntefria förbättringslån, i huvudsak samer och zigenare. För att inte avskaffandet av dessa kapitalsubventioner för låntagare i allmänhet skall medföra begränsning i möjligheterna att erhålla statlig kredit för bostadsförbättringar föreslås vidare att sådant kreditstöd skall utgå i form av bostadslån. Departementschefen anför att vissa skäl talar för att man bör möjliggöra en långivning även för upprustning av lägenheter i flerfamiljshus och anmäler sin avsikt att föranstalta om erforderliga kompletterande undersökningar i denna fråga.

I motionerna I: 174 och II: 225 föreslås att räntefria förbättringslån även i fortsättningen skall kunna utgå till förbättring av handikappades bostäder.

I motionerna I: 421 och II: 518 föreslås att bestämmelserna om förbättringslån får en sådan utformning att i motionerna nämnda låginkomstgrupper som hittills kan erhålla dylika lån.

Enligt utskottets mening har departementschefen anfört övertygande skäl för att kapitalsubventionen i form av räntefri stående del av förbättringslån bör förbehållas pensionärer och de särskilda befolkningsgrupper som hittills har jämställts med pensionärerna med avseende på denna subvention. Utskottet vill emellertid understryka departementschefens uttalande att detta inte får medföra någon minskning i möjligheterna för hushåll i övrigt att erhålla behövliga statliga krediter för bostadsförbättringar.

I motionerna I: 174 och II: 225 uttalas farhågor för att övergången till finansiering med bostadslån skall medföra försämrade möjligheter för handikappade att få angelägna bostadsförbättringar utförda och i motionerna I: 421 och II: 518 befaras att förändringen skall innebära en skärpt prövning av låneansökningarna.

Utskottet vill i anledning härav erinra om att lån för bostadsförbättring till annan låntagare än pensionär merendels brukar innehålla såväl räntefri stående del som räntebärande amorteringsdel. Den av Kungl. Maj:t före-

slagna ändringen innebär ingen minskning av den samlade kreditgivningen från statens sida. Däremot blir givetvis låntagarens årskostnader större vid bostadslån än vid förbättringslån som delvis är ränte- och amorteringsfritt. Utskottet vill emellertid fästa uppmärksamheten på att amorteringstiden för bostadslån till ombyggnader och förbättringar enligt bostadsförbättringsutredningens förslag skall vara flexibel bl. a. med hänsyn till husets beräknade återstående användningstid efter den genomförda förbättringen. Enligt utskottets mening bör viss hänsyn kunna tas också till låntagarens betalningsförmåga när amorteringstiden fastställs. Amorteringstiden för förbättringslån är högst 25 år och för bostadslån högst 30 år. Uppgifter i bostadsförbättringsutredningens betänkande tyder emellertid på att förbättringslånen i flertalet fall amorteras på högst 20 år, i över hälften av fallen på högst 15 år. Genom viss förlängning av amorteringstiden inom ramen för vad som är möjligt utan att statens kreditrisk blir orimligt stor kan den genomsnittliga årskostnaden för bostadslånet sannolikt i många fall begränsas till belopp som nära ansluter till årskostnaden för motsvarande förbättringslån.

Utskottet föreslår att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ger till känna vad utskottet här anfört. Därmed torde utskottet till väsentlig del ha tillgodosett syftet med motionsyrkandena. Utskottet föreslår därför att dessa yrkanden inte föranleder någon riksdagens åtgärd.

I fråga om *bostadslånets storlek* föreslås i motionerna I: 279 och II: 348 — därest i motionerna väckt förslag om övergång till ett kreditgarantisystem inte vinner riksdagens bifall — att bostadslån till vilka tillstånd lämnats tidigast den 1 juli 1966 skall beviljas upp till 90 % av belåningsvärdet mot enbart in-teckningssäkerhet oavsett förvaltningsformerna och för allmännyttiga företag upp till 95 % mot kommunal borgen.

I motionerna I: 427 och II: 520 yrkas ändring i lånevillkoren för olika företagsformer så att likvärdighet i konkurrensförhållandena uppnås. Förslaget innebär, såvitt nu är i fråga, att den övre gränsen för bostadslån sänks för kooperativa företag från 95 till 92 % och för allmännyttiga företag från 100 till 97 %.

Med hänvisning till att bostadspolitiska kommittén utreder frågor om bostadslånets storlek avstyrker utskottet motionsyrkandena.

I motionerna I: 427 och II: 520 föreslås att *räntan* på amorteringspliktiga tilläggs-lån skall fastställas till 6 % mot nuvarande 4 % fr. o. m. den 1 januari 1966 i syfte att åstadkomma bättre hyresparitet mellan hus som har färdigställts under 1950-talet och senare byggda hus.

I motionerna I: 279 och II: 348 föreslås att statliga bostadslån, tertiärlån, egnahemslån och förbättringslån avseende hus som påbörjats fr. o. m. den 1 januari 1958 skall fr. o. m. den 1 juli 1966 upp till 90 % av låneunderlaget förräntas efter en räntesats av 6 % samt att till den del lånen överstiger

90 % av låneunderlaget räntan skall utgöra 7 % ävensom att räntan på reaktiverade tilläggs lån fr. o. m. den 1 juli 1966 skall utgöra 6 %. Vidare föreslås — därest i motionerna väckt förslag om övergång till ett kreditgarantisystem inte vinner riksdagens bifall — att vid utgivande av statliga bostadslån en förvaltningsavgift av $\frac{1}{2}$ % skall uttagas i samband med lånets utbetalande.

I avvaktan på att bostadspolitiska kommitténs arbete slutförs är utskottet inte berett att föreslå några ändringar av gällande räntor för statliga lån till bostadsändamål.

Utskottet kan av samma skäl ej tillstyrka att en förvaltningsavgift tas ut.

Departementschefen förordar att den med långivningen förenade *hyreskontrollen* skall avvecklas för jordbruksfastigheter fr. o. m. den 1 juli 1966.

I motionerna I: 279 och II: 348 föreslås att den hyreskontroll som bostads-lånemyndigheterna utövar helt skall upphöra fr. o. m. den 1 juli 1966.

Utskottet biträder Kungl. Maj:ts förslag. I fråga om hyreskontrollen för statsbelånade hus i allmänhet vill utskottet erinra om att departementschefen har förutsatt en omprövning av samhällets hyrespolitik i anslutning till bl. a. kommande förslag av hyreslagstiftningssakkunniga. Med hänsyn härtill anser sig utskottet inte böra biträda motionsyrkandet.

I motionerna I: 279 och II: 348 föreslås att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om ändring i bostadslånekungörelsen med innebörd att reglerna om *maximiyta i småhus* såväl som förutsättning för bostadslån som beträffande låneunderlagets storlek slopas.

Frågan om maximiyta för småhus tillhör bostadspolitiska kommitténs utredningsuppdrag. I avvaktan på förslag från kommitténs sida kan utskottet inte biträda motionsyrkandet.

I motionerna I: 279 och II: 348 yrkas att de som allmännyttiga betecknade bostadsföretagen skall åläggas *redovisningsskyldighet* för sina fonder, dessas storlek och successiva uppbyggnad samt för de principer efter vilka dels fonderna uppbygges, dels hyressättningen sker.

Yrkanden av samma innebörd har behandlats av utskottet under en följd av år, senast i utskottets utlåtande nr 38 till 1965 års riksdag. Utskottet har vid tidigare behandling avstyrkt förslaget under hänvisning till att de i motionerna åsyftade uppgifterna vid behov torde kunna erhållas utan att någon formell redovisningsskyldighet åläggs de ifrågavarande bostadsföretagen. Av samma skäl avstyrker utskottet även det nu framförda yrkandet.

I motionerna I: 431 och II: 513 föreslås att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om skyndsamt utredning angående sådana ändringar i gällande författningar, tillämpningsföreskrifter och administrativa anvisningar att förutsättningar skapas för en *friare bebyggelse på landsbygden*.

Enligt utskottets mening har motionärerna inte anfört övertygande skäl för att bostadsbyggandet på landsbygden hämmas eller försvåras genom nuvarande bestämmelser. Utskottet avstyrker därför motionsyrkandet.

I motionerna I: 422 och II: 508 hemställs, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t föreslår sådan ändring av gällande författning beträffande statlig medverkan till bostadsbyggande att låne- och prövningsärenden avseende *bostäder inom lantbruksföretagen* skall handhas av de statliga rationaliseringsorganen på jordbrukets område.

Den nuvarande ordningen i fråga om handläggning av bostadslån för byggnad på jordbruksfastighet har bestämts efter ingående överväganden. Utskottet har inte blivit övertygat om att den ändring som motionärerna föreslår skulle innebära någon förbättring. Motionsyrkandet avstyrks därför.

I fråga om *invalidbostadsbidrag* föreslår Kungl. Maj:t sådana ändrade bestämmelser att bidraget kan betalas ut som förskott.

I motionerna I: 435 och II: 522 hemställs att invalidbostadsbidragets maximibelopp avskaffas fr. o. m. den 1 juli 1966.

Utskottet tillstyrker förslaget i propositionen. Maximibeloppet för invalidbostadsbidrag höjdes senast år 1965 till 15 000 kr. I den mån kostnadsstegringen på byggnadsområdet fortsätter bör beloppets storlek prövas om. Förslaget att slopa maximeringen kan utskottet dock inte ansluta sig till. Motionsyrkandena avstyrks.

I motionerna I: 279 och II: 348 föreslås, att inga nya *tomträttslån* skall beviljas fr. o. m. den 1 januari 1967.

Bestämmelserna om tomträttslån till kommuner infördes genom beslut av 1965 års riksdag. Huvudmotivet för lånens tillkomst var att tomträtten därigenom skulle få i huvudsak samma ställning som äganderätt till tomtmark när det gäller möjligheterna att kreditfinansiera investeringar i mark och exploateringsanordningar. Av motiveringen för yrkandet framgår att motionärerna anser långivningen utgöra ett oskäligt gynnande av tomträtten. Utskottet, som inte kan finna att detta är riktigt, avstyrker motionsyrkandet.

Räntebidrag m. m. Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen att godkänna av departementschefen förordade ändringar i bestämmelserna om räntebidrag. Ändringarna innebär att räntebidragen helt avvecklas beträffande hus färdigställda år 1957 samt att basräntan höjs med 1,5 procentenhet för var och en av årgångarna 1958, 1959, 1961 och 1962 samt med 1 procentenhet för hus färdigställda år 1960 samt år 1963 och senare. Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 1966. Vidare innebär förslaget mindre jämkningar i bestämmelserna, föranledda av de föreslagna ökade möjligheterna

att lämna bostadslån för mindre genomgripande förbättring av lägenheter i småhus.

I motionerna I: 427 och II: 520 samt I: 417 och II: 509 hemställs att riksdagen fastställer den av Kungl. Maj:t föreslagna basräntan att gälla från den 1 januari 1966.

I motionerna I: 427 och II: 520 föreslås vidare att räntesubventionen ersätts med ett schablonbidrag som beräknas så att det inkluderar värdet av såväl räntebidraget som räntenedsättningen på bostadslånen. Bidraget bör avvägas så att det utgår med samma belopp oavsett företagsform.

I motionerna I: 279 och II: 348 hemställs att riksdagen uttalar att en grundprincip för den fortsatta bostadspolitiken bör vara att de boende själva skall betala vad deras bostäder kostar. Vidare föreslås att fr. o. m. den 1 januari 1966 räntebidrag inte längre skall medges beträffande hus som påbörjats före ingången av år 1958 samt att räntebidrag, avseende räntor på underliggande lån som hänför sig till tiden fr. o. m. den 1 januari 1966, skall i fråga om hus färdigställda t. o. m. år 1959 grundas på en basränta av 6 %, beträffande hus färdigställda 1960—1961 på 5,5 %, för 1962 på 5 % och fr. o. m. 1963 på 4,5 %, vilket för nämnda årgångar innebär en höjning av basräntan med 0,5 % utöver Kungl. Maj:ts förslag.

I motionerna I: 130 och II: 176 yrkas att de statliga räntebidragen skall utgå enligt oförändrade grunder.

Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag. Detta innebär att utskottet inte har funnit tillräckliga skäl att frångå den av Kungl. Maj:t föreslagna tidpunkten för ikraftträdande av de ändrade bestämmelserna. Yrkandena i motionerna I: 427 och II: 520, I: 279 och II: 348 samt I: 417 och II: 509 om annan tidpunkt för ikraftträdandet avstyrks alltså. Med hänsyn till innebörden av bostadspolitiska kommitténs uppdrag anser sig utskottet inte heller böra biträda yrkandet i de två förstnämnda motionerna om ett schablonbidrag. Av det anförda följer vidare att utskottet avstyrker yrkandena i motionerna I: 279 och II: 348 om höjning av basräntan utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit.

Vad i sistnämnda två motioner har anförts om att de boende skall betala bostadskostnaderna har utskottet i princip ingen erinran mot. Det är i och för sig en godtagbar grundsats att de boende i regel betalar kostnaderna för att förränta och amortera fastighetskapitalet och för fastighetsförvaltningen. Utskottet kan emellertid inte finna att ett uttalande av den innebörd motionärerna föreslår har något praktiskt syfte att fylla framför allt därför att motionärerna inte klargör i vilken ordning ränta och amortering på lånat kapital skall erläggas och därmed inte heller anger hur man skall beräkna vad boendet reellt kostar. Sättet för förräntning och återbetalning av fastighetslån är ett av bostadspolitiska kommitténs huvudproblem. Utskottet vill vidare framhålla att den viktiga frågan om ett konsumtionsstöd till hushåll med otillräcklig försörjningsförmåga eller med särskilt stor

försörjningsbörda måste lösas i samband med att de hyrespolitiska principerna bestäms. Utskottet erinrar om att föredragande departementschefen har anmält att ett samlat program för mark- och bostadspolitiken kommer att läggas fram. Av vad departementschefen har anfört framgår att även principerna för hyresbildningen därvid kommer att beröras. I samband med behandlingen av de förslag som ifrågavarande program kommer att innefatta torde det bli tillfälle för riksdagen att tillkännage sin ståndpunkt till hyresfrågorna. Utskottet avstyrker motionsyrkandet.

Medelsbehovet för låne- och bidragsverksamheten m. m. I propositionen föreslås att till *Räntebidrag* anvisas ett förslagsanslag om 435 milj. kr.

I motionerna I: 417 och II: 509 föreslås att anslaget anvisas med 335 milj. kr.

Utskottet som i det föregående har tillstyrkt Kungl. Maj:ts förslag angående tidpunkten för ikraftträdande av de nya reglerna om räntebidrag bidrader även nu föreliggande propositionsförslag och avstyrker motionsyrkandet.

Kungl. Maj:t föreslår med utgångspunkt i de av departementschefen förordade bostadsbyggnadsplanerna och med antagande att ca 6 000 lägenheter kommer att byggas utan statligt stöd under vart och ett av åren 1966—1968 att *ramen för långivning* från lånefonden för bostadsbyggande — utöver tomträttslån till kommuner — för år 1966 fastställs till 1 800 milj. kr. avseende högst 86 000 lägenheter. Vidare föreslås riksdagen bemyndiga Kungl. Maj:t att besluta om utökning av denna ram om det skulle inträda sådana ändrade förutsättningar i fråga om samhällsekonomi och arbetsmarknad, att en ökning blir möjlig samt beträffande medelsramen även om förskjutningar skulle uppstå i fråga om produktionens inriktning och de beräknade genomsnittliga lånebeloppen per lägenhet. Mot lägenhetsramen skall enligt förslaget även avräknas beslut om räntebidrag utan samband med statligt lån.

Kungl. Maj:t föreslår vidare att motsvarande lägenhetsramar för åren 1967 och 1968 fastställs till att avse högst 84 000 lägenheter. Dessa lägenhetsramar — fastställda för två år i stället för som hittills ett år — skulle ha till funktion endast att ange en miniminivå för planeringen i syfte att underlätta denna på något längre sikt.

Departementschefen anför som sin mening att det bör prövas om kommunblocken kan tjäna som lokala enheter för resursernas geografiska fördelning. Kungl. Maj:t bör enligt propositionen äga meddela de föreskrifter i detta avseende som kan finnas motiverade. Vidare förordas i detta sammanhang att Kungl. Maj:t bör, om så prövas lämpligt, äga föreskriva att bostadsmyndigheterna i sina beslut om ramarnas fördelning skall uttrycka denna i rumsenheter.

I motionerna I: 130 och II: 176 föreslås att ramen för statlig långgivning under innevarande år bestäms till 92 000 lägenheter.

I motionerna I: 279 och II: 348 hemställs — under förutsättning av bifall till motionärernas yrkanden om ändrade övre lånegränser — att riksdagen medger att lån som skall utgå från lånefonden för bostadsbyggande må beviljas intill ett belopp av 1 680 milj. kr. under år 1966.

I motionerna I: 417 och II: 509 föreslås en låneram för år 1966 på 88 000 lägenheter och för vardera av åren 1967 och 1968 på resp. 92 000 och 96 000 lägenheter ävensom ett högsta belopp av 1 840 milj. kr. under år 1966. I motionerna hemställs vidare att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t uttalar att lånemedel avseende 8 000 lägenheter bör reserveras för senare fördelning för att tillgodose de särskilda behov som uppkommer i samband med nyetablering och utvidgning av industriföretag, t. ex. i samband med den samhällseliga lokaliseringpolitiken. Motionärerna yrkar dessutom att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t uttalar att kommunerna som tidigare skall vara enhet för bostadsbyggnadsresursernas lokala fördelning.

I motionerna I: 423 och II: 506 yrkas att lägenheter i pensionärshem får byggas utanför ordinarie bostadsramar.

I motionen II: 502 föreslås riksdagen medge att — utöver de av Kungl. Maj:t föreslagna låneramarna — bostadslån må beviljas under ettbart av åren 1966, 1967 och 1968 för högst 1 000 lägenheter i pensionärshem, företrädesvis i landsbygdkommuner och att medelsramen för år 1966 därför bestäms till 1 820 milj. kr.

Utskottet som i det föregående har anslutit sig till departementschefens uttalanden angående bostadsbyggandets omfattning under år 1966 tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag beträffande ramen för långgivning under år 1966. Utskottet förordar även det i propositionen framlagda förslaget beträffande ramar för åren 1967 och 1968. De motionsyrkanden som innebär ändringar i Kungl. Maj:ts förslag avstyrks alltså.

Utskottet anser sig inte kunna tillstyrka att bostadslån avseende vissa kategorier av byggen skall få beviljas utan att räknas av mot låneramarna. Yrkandena härom i motionerna I: 423 och II: 506 samt II: 502 avstyrks följaktligen. Utskottet har emellertid klart för sig att nuvarande principer för att fördela lånemedlen kan medföra att vissa typer av bostäder missgynnas i den kommunala planeringen. Genom att de resurser som en kommun får sig tilldelade i form av utrymme i låneramen beräknas i antal lägenheter kan det för kommuner som har ett litet lägenhetsantal i tilldelning te sig oekonomiskt att utnyttja detta för att bygga smålägenheter, t. ex. i pensionärshem. Svårigheter att bygga pensionärshem kan uppkomma också genom att vissa mindre kommuner helt enkelt inte får så stort lägenhetsantal i tilldelning något år att det räcker till ett pensionärshem. Departementschefen anmäler i propositionen sin avsikt att pröva dels om fördelningen i stället skall uttryckas i rumsenheter, dels om kommunblocken kan

och bör tjäna som lokala enheter för bostadsbyggnadsresursernas lokala fördelning.

Enligt utskottets mening torde övergången till en treårig planeringsperiod för bostadsbyggandet i och för sig innebära förbättrade möjligheter att i planeringen ta hänsyn till särskilda byggnadsbehov såsom pensionärs-hem o. dyl. Tanken att låta kommunblocken utgöra lokala enheter för fördelningen finner utskottet intressant och värd att pröva praktiskt. Det bör givetvis inte komma i fråga att tillämpa denna princip för kommunblock där samarbetet mellan de i blocket ingående kommunerna ännu inte har utvecklats så långt att blocket med framgång kan ta hand om fördelningssuppgiften som en gemensam angelägenhet. Där vederbörande samarbetsnämnder är beredda att ta på sig uppgiften bör emellertid detta prövas. Genom att bostadsbyggnadsresurser enligt den nya ordningen kan tilldelas ett kommunblock för en treårsperiod ökar möjligheterna för kommunerna inom blocket att fördela de gemensamma resurserna i tid och rum på sådant sätt att ett rationellt byggande främjas och inga byggnadsändamål löper risk att försummas till följd av fördelningstekniken.

Tanken att gå över till rumsenheter som mått för resurstilldelningen är utskottet inte berett att uttala någon bestämd mening om. Kungl. Maj:t bör emellertid vara oförhindrad att pröva anordningen på försök. Det är emellertid angeläget att därvid noggrant följa utvecklingen och se till att ändringen inte får ogynnsamma verkningar på bostadsproduktionens inriktning.

Av redogörelsen i propositionen framgår att lånemedel avseende 80 000 lägenheter har fördelats av bostadsstyrelsen. Med den ökning av den preliminärt fastställda låneramen för år 1966 som utskottet har förordat i det föregående skulle — enligt uttalande av departementschefen i propositionen — medel avseende 6 000 lägenheter reserveras för senare fördelning. Inom den av utskottet förordade ramen kan detta antal inte ökas. Utskottet avstyrker därför det i motionerna I: 417 och II: 509 framställda yrkandet om en reservation av medel avseende 8 000 lägenheter.

Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att medge att räntefria förbättringslån beviljas under vardera av åren 1966 och 1967 intill högst 80 milj. kr. och att anslaget till *Bidrag till viss bostadsförbättringsverksamhet* för nästa budgetår anvisas som förslagsanslag med 80 milj. kr.

I motionerna I: 421 och II: 518 hemställs att nämnda räntefria förbättringslån må beviljas under vardera av åren 1966 och 1967 intill högst 90 milj. kr. och anslaget uppföras med 90 milj. kr.

Utskottet, som förut har tillstyrkt Kungl. Maj:ts förslag till vissa ändringar i reglerna för förbättringslån, tillstyrker även nu ifrågavarande förslag i propositionen samt avstyrker motionsyrkandet.

Utskottet biträder i propositionen framlagda förslag rörande den *bostadspolitiska organisationen* och anslagen till bostadsstyrelsen och länsbostadsnämnderna.

Vad föredragande statsrådet i förevarande sammanhang i övrigt har anfört och föreslagit har inte givit utskottet anledning till erinran eller särskilt yttrande. Utskottet erinrar emellertid om att i propositionen samt i vederbörande motioner berörda kreditmarknadsfrågor avseende bostadsproduktionen har överlämnats till behandling inom sammansatt stats- och bankoutskott.

Hemställan. Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen må

1. beträffande riktlinjer för bostadsproduktionen såvitt rör lägenheternas storlek med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 427 och II: 520, såvitt nu är i fråga, godkänna vad utskottet anfört;

2. beträffande riktlinjer för bostadsproduktionen såvitt rör småhusbyggandet med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 427 och II: 520, I: 417 och II: 509 samt I: 279 och II: 348, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, godkänna vad utskottet anfört;

3. beträffande riktlinjer för bostadsproduktionen såvitt rör miljöfrågor med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 427 och II: 520 samt I: 417 och II: 509, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, godkänna vad utskottet anfört;

4. beträffande riktlinjer för bostadsproduktionen, till den del de ej blivit under punkterna 1.—3. särskilt berörda, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 427 och II: 520, I: 417 och II: 509, I: 279 och II: 348 samt I: 26 och II: 38, de sex förstnämnda motionerna såvitt nu är i fråga, godkänna vad utskottet anfört;

5. avslå i motionerna I: 639 och II: 599 samt I: 641 och II: 602 framställda yrkanden angående servicehus;

6. avslå i motionerna I: 279 och II: 348 framställt yrkande angående vissa ändringar i lagen om hyresreglering;

7. beträffande bostadsbyggandets regionala fördelning med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 427 och II: 520, såvitt nu är i fråga, ävensom motionerna I: 433 och II: 503 godkänna vad utskottet anfört;

8. besluta att yrkandena i motionerna I: 427 och II: 520, såvitt nu är i fråga, samt I: 415 och II: 524 angående plan-

instituten och planväsendets organisation ej skall föranleda någon riksdagens åtgärd;

9. avslå i motionen II: 90 framställt yrkande angående prissättningen vid statliga markförsäljningar;

10. beträffande bostadsbyggandets omfattning med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 427 och II: 520, I: 417 och II: 509 samt I: 130 och II: 176, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, godkänna vad utskottet anfört;

11. avslå i motionerna I: 427 och II: 520 framställda yrkanden om en femårsplan för bostadsbyggandet och om upp rättande av en konjunkturreserv;

12. beträffande industriella byggnadsmetoder med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och i anledning av motionerna I: 427 och II: 520, såvitt nu är i fråga, ävensom motionerna I: 430 och II: 507 samt med avslag å motionerna I: 279 och II: 348, såvitt nu är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört;

13. avslå i motionerna I: 437 och II: 528 framställt yrkande om utredning rörande kostnadsstegringar på grund av byggnadsreglering, m. m.;

14. avslå i motionerna I: 279 och II: 348 framställt yrkande om införande av ett kreditgarantisystem på bostadsområdet;

15. beträffande krediter till bostadsförbättringar i anledning av Kungl. Maj:ts förslag ävensom motionerna I: 174 och II: 225 samt I: 421 och II: 518, sistnämnda två motioner såvitt nu är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört;

16. avslå i motionerna I: 427 och II: 520 samt I: 279 och II: 348 framställda yrkanden beträffande bostadslånets storlek;

17. avslå i motionerna I: 427 och II: 520 samt I: 279 och II: 348 framställda yrkanden angående räntan på bostadslån, tertiärlån, egnahemslån, förbättringslån och vissa tillläggs lån;

18. avslå i motionerna I: 279 och II: 348 framställt yrkande om en förvaltningsavgift för bostadslån;

19. beträffande hyreskontrollen i statsbelånade hus med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 279 och II: 348, såvitt nu är i fråga, godkänna vad utskottet anfört;

20. avslå i motionerna I: 279 och II: 348 framställt yrkande angående maximiyta i småhus;

21. avslå i motionerna I: 279 och II: 348 framställt yrkande angående viss redovisningsskyldighet för allmännyttiga bostadsföretag;

22. avslå i motionerna I: 431 och II: 513 framställt yrkande angående en friare bebyggelse på landsbygden;

23. avslå i motionerna I: 422 och II: 508 framställt yrkande om handläggningen av ärenden avseende lån till bostäder inom lantbruksföretag;

24. beträffande invalidbostadsbidrag med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 435 och II: 522 godkänna vad utskottet anført;

25. avslå i motionerna I: 279 och II: 348 framställt yrkande angående tomträttslån till kommuner;

26. beträffande grunderna för räntebidrag med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 427 och II: 520, I: 417 och II: 509, I: 279 och II: 348 samt I: 130 och II: 176, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, godkänna vad utskottet anført;

27. avslå i motionerna I: 427 och II: 520 framställt yrkande angående schablonmetod för räntesubventioner;

28. beträffande grunderna för den statliga låne- och bidragsverksamheten till främjande av bostadsförsörjningen, såvitt de ej behandlas under 5.—27., med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och under erinran om vad utskottet anført godkänna i statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 3 januari 1966 förordade ändringar;

29. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 417 och II: 509, såvitt nu är i fråga, till *Räntebidrag* för budgetåret 1966/67 på driftbudgeten under elfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 435 000 000 kr.;

30. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 421 och II: 518, såvitt nu är i fråga, medge att räntefria förbättringslån beviljas under vartdera av åren 1966 och 1967 intill ett belopp av högst 80 000 000 kr.;

31. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 421 och II: 518, såvitt nu är i fråga, till *Bidrag till viss bostadsförbättringsverksamhet* för budgetåret 1966/67 på driftbudgeten under elfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 80 000 000 kr.;

32. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 130 och II: 176, I: 417 och II: 509, I: 427 och II: 520 samt I: 279 och II: 348, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, ävensom å motionerna I: 423 och II: 506 samt II: 502, medge att beslut om lån som skall utgå från lånefonden för bostadsbyggande — utöver tomträttslån till kommuner — samt räntebidrag utan samband med statligt lån, beviljas under år 1966 för högst 86 000 lägenheter och under vartdera av åren 1967 och 1968 för högst 84 000 lägenheter ävensom att nämnda lån beviljas intill ett belopp av 1 800 milj. kr. under år 1966;

33. avslå i motionerna I: 417 och II: 509 framställt yrkande om fördelningen av låneramen för år 1966;

34. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt i anledning av motionerna I: 417 och II: 509, såvitt nu är i fråga, bemyndiga Kungl. Maj:t att, under av departementschefen angivna förutsättningar, besluta om utökning av den under 32. upptagna ramen för lån- och bidragsgivning under år 1966;

35. avslå i motionerna I: 417 och II: 509 framställt yrkande beträffande bostadsbyggandets lokala fördelning;

36. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 279 och II: 348, såvitt nu är i fråga, medge att förhandsbesked om bostadslån för hus som skall byggas med tillämpning av industriella produktionsmetoder meddelas för högst 10 000 lägenheter under ettvar av åren 1967—1971;

37. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag till *Lånefonden för bostadsbyggande* för budgetåret 1966/67 på kapitalbudgeten under statens utlåningsfonder anvisa ett investeringsanslag av 985 000 000 kr.;

38. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 279 och II: 348, såvitt nu är i fråga, till *Lånefonden för maskinanskaffning inom byggnadsindustrien* för budgetåret 1966/67 på kapitalbudgeten under statens utlåningsfonder anvisa ett investeringsanslag av 15 000 000 kr.;

39. medge att beslut om lån, som skall utgå från anslaget till räntefria lån till bostadsbyggande, må meddelas intill 30 000 000 kr. vart och ett av åren 1966, 1967 och 1968;

40. bemyndiga Kungl. Maj:t att besluta om utökning av den under 39. upptagna ramen för långivning under år 1966 i den omfattning som utvecklingen i fråga om kapital- och arbetskraftsresurser möjliggör;

41. till *Räntefria lån till bostadsbyggande* för budgetåret 1966/67 på kapitalbudgeten under fonden för låneunderstöd anvisa ett investeringsanslag av 27 000 000 kr.;

42. bemyndiga Kungl. Maj:t att ändra personalförteckningen för bostadsstyrelsen enligt vad i statsrådsprotokollet föreslagits;

43. bemyndiga Kungl. Maj:t att ändra personalförteckningen för länsbostadsnämnderna enligt vad i statsrådsprotokollet föreslagits;

44. godkänna följande avlöningsstat för bostadsstyrelsen, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1966/67:

Avlöningsstat:

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	1 592 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	59 000
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	2 980 000
4. Ersättningar till experter och sakkunniga, <i>förslagsvis</i>	155 000
	<hr/>
	Summa kr. 4 786 000

45. godkänna följande avlöningsstat för länsbostadsnämnderna, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1966/67:

Avlöningsstat:

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	1 557 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	150 000
3. Avlöningar till tillfällig personal, <i>förslagsvis</i>	1 544 000
4. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	6 053 000
5. Ersättningar till experter och sakkunniga, <i>förslagsvis</i>	515 000
	<hr/>
	Summa kr. 9 819 000

46. till *Bostadsstyrelsen: Avlöningar* för budgetåret 1966/67 på driftbudgeten under elfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 4 786 000 kr.;

47. till *Länsbostadsnämnderna: Avlöningar* för budgetåret 1966/67 på driftbudgeten under elfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 9 819 000 kr.;

48. till *Bostadsstyrelsen: Omkostnader* för budgetåret 1966/67 på driftbudgeten under elfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 1 152 000 kr.;

49. till Länsbostadsnämnderna: Omkostnader för budgetåret 1966/67 på driftbudgeten under elfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 1 321 000 kr.;

50. besluta att i förevarande sammanhang behandlade motioner, till den del de ej blivit under punkterna 1.—49. särskilt berörda eller behandlas i annat utskottsutlåtande, icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 22 mars 1966

På statsutskottets vägnar:

GÖSTA BOHMAN

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet har närvarit

från första kammaren: herrar Näsström, Gillström, Axel Andersson, Einar Persson, Birger Andersson, Per Jacobsson, fru Wallentheim, herrar Mårtensson, Bertil Petersson, Kaijser, Bengt Gustavsson, Nils-Eric Gustafsson, Nyman, Wallmark och Harald Pettersson; samt

från andra kammaren: herrar Bohman, Blidfors, Almgren, fru Lewén-Eliasson, herrar Bergman, Larsson i Hedenäset, Nihlfors, Lindholm, Gustafsson i Skellefteå, Nelander, fru Holmberg, herrar Berg, Nilsson i Tvärålund, Gustavsson i Ängelholm och fröken Ljungberg.

Reservationer

1) beträffande riktlinjer för bostadsproduktionen såvitt rör lägenheternas storlek

av herrar *Axel Andersson, Per Jacobsson, Kaijser, Nils-Eric Gustafsson, Nyman, Wallmark, Harald Pettersson, Bohman, Larsson* i Hedenäset, *Nihlfors, Gustafsson* i Skellefteå, *Nelander, Nilsson* i Tvärålund och fröken *Ljungberg*, vilka ansett att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 12, som börjar med »Mot denna» och slutar med »på lägenhetsstorlekar», bort ha följande lydelse:

»Även om efterfrågan på ökat bostadsutrymme kan väntas bli lägre än vad bostadsbyggnadsutredningen antagit, måste emellertid lägenhetsstorlekarna i nyproduktionen ökas, då redan nuvarande bostadsbestånd innehåller fler smålägenheter än vad som kommer att efterfrågas även under en näraliggande framtid. Utskottet kan därför inte biträda departementschefens uttalande rörande bostadsproduktionens inriktning på lägenhetsstorlekar utan anser att en reduktion av produktionen av smålägenheter, främst lägenheter med mindre än två rum och kök, bör äga rum till förmån för större lägenheter.»

dels ock nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»1. beträffande riktlinjer för bostadsproduktionen såvitt rör lägenheternas storlek i anledning av Kungl. Maj:ts förslag jämte motionerna I: 427 och II: 520, såvitt nu är i fråga, godkänna vad utskottet anfört;»

2) beträffande riktlinjer för bostadsproduktionen såvitt rör småhusbyggandet

av herrar *Axel Andersson, Per Jacobsson, Kaijser, Nils-Eric Gustafsson, Nyman, Wallmark, Harald Pettersson, Bohman, Larsson* i Hedenäset, *Nihlfors, Gustafsson* i Skellefteå, *Nelander, Nilsson* i Tvärålund och fröken *Ljungberg*, vilka ansett att

dels det avsnitt i utskottets yttrande, som på s. 12 börjar med »Med anledning» och på s. 13 slutar med »på hustyper», bort ha följande lydelse:

»Med anledning av de uttalanden och yrkanden om småhusbyggandet som gjorts i motionerna I: 279 och II: 348, I: 427 och II: 520 samt I: 417 och II: 509 vill utskottet betona angelägenheten av att småhusbyggandets andel av bostadsproduktionen ökas. I fråga om andelens storlek bör bostadskonsumenternas önskemål vara utslagsgivande. Konsumenternas efterfrågan på småhus skulle vid ett fritt bostadsval med säkerhet vara ännu större än vad som nu kommer i dagen. Utskottet anser det angeläget att ett program utarbetas för hur konsumenternas önskemål om småhusbyggande skall kunna tillfredsställas. Därvid bör undersökas vilken roll ett ökat småhusbyggande kan komma att spela för fritidsbebyggelsens utveckling. En ökad andel småhus torde kunna bidra till att reducera efterfrågan på fritids-
hus, vilken boendeform under de närmaste åren kan komma att bli synnerligen kapitalkrävande. Ett ökat småhusbyggandes inflytande på byggrationalisering och industrialisering samt konsekvenserna för sparatet bör också bli föremål för undersökning. Utskottet föreslår därför att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t dels uttalar att småhusbyggandets omfattning bör motsvara konsumenternas reella efterfrågan, dels anhåller om utredning och förslag till program för en ökad småhusproduktion.»

dels ock nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»2. beträffande riktlinjer för bostadsproduktionen såvitt rör småhusbyggandet i anledning av Kungl. Maj:ts förslag jämte motionerna I: 279 och II: 348, I: 427 och II: 520 samt I: 417 och II: 509, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört;»

3) beträffande riktlinjer för bostadsproduktionen såvitt rör miljöfrågor av herrar *Axel Andersson, Per Jacobsson, Kaijser, Nils-Eric Gustafsson, Nyman, Wallmark, Harald Pettersson, Bohman, Larsson* i Hedenäset, *Nihlfors, Gustafsson* i Skellefteå, *Nelander, Nilsson* i Tvärålund och fröken *Ljungberg*, vilka ansett att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 13, som börjar med »I anslutning» och slutar med »i ämnet», bort ha följande lydelse:

»Utskottet vill i anslutning till motionerna I: 427 och II: 520 och I: 417 och II: 509 betona vikten av att miljöfrågorna får en framskjuten plats i bebyggelseplaneringen. Kunskaperna på detta område är ännu otillräckliga. I motionerna redovisas en rad krav på miljögestaltningen inom bostadsområdena. Utskottet vill i sammanhanget betona de för miljön negativa följderna av överexploatering av marken. Denna är ofta en följd av höga markpriser. Utskottet förutsätter att riksdagen under den närmaste tiden kommer att föreläggas förslag i syfte att förhindra osund markspekulation. Riksdagen bör enligt utskottets mening i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utarbetande av riktlinjer för skapandet av en god bostadsmiljö.»

dels ock nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»3. beträffande riktlinjer för bostadsproduktionen såvitt rör miljöfrågor i anledning av Kungl. Maj:ts förslag jämte motionerna I: 427 och II: 520 samt I: 417 och II: 509, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört;»

4) beträffande vissa ändringar i lagen om hyresreglering av herrar *Kaijser, Wallmark, Bohman* och fröken *Ljungberg*, vilka ansett att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 13, som börjar med »Med hänsyn» och slutar med »till Kungl. Maj:t», bort ha följande lydelse:

»Med hänsyn härtill anser utskottet med bifall till motionerna nr I: 279 och II: 348 att riksdagen bör i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att hyresregleringslagens regler i §§ 3—5 om fastställande av hyra inte skall gälla för lägenheter, som efter den 1 juli 1966 undergått väsentliga ombyggnadsåtgärder, och att i stället § 6 i nämnda lag härvid skall tillämpas.»

dels ock nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»6. med bifall till i motionerna I: 279 och II: 348 framställt yrkande angående vissa ändringar i lagen om hyresreglering i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört;»

5) beträffande bostadsbyggandets regionala fördelning av herrar *Axel Andersson, Per Jacobsson, Nils-Eric Gustafsson, Nyman, Harald Pettersson, Larsson* i Hedenäset, *Nihlfors, Gustafsson* i Skellefteå, *Nelander* och *Nilsson* i Tvärålund, vilka ansett att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 14, som börjar med »Utskottet biträder» och slutar med »avstyrker motionerna», bort ha följande lydelse:

»Utskottet som anser att kraftiga produktionsinsatser behövs i områden

med bostadsbrist instämmer i det i motionerna I: 417 och II: 509 samt I: 427 och II: 520 framförda kravet på en aktiv lokaliseringpolitik för att minska efterfrågetrycket i storstadsområdena. Därmed kan åstadkommas ett bättre utnyttjande av befintligt bostadskapital och övriga samhällsinvesteringar. En aktiv lokaliseringpolitik tillsammans med en jämn och hög produktion av bostäder i bristorterna bör därför eftersträvas. Utskottet anser att syftet med motionerna I: 433 och II: 503 därmed i väsentlig del tillgodosetts.»

dels ock nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»7. beträffande bostadsbyggandets regionala fördelning i anledning av Kungl. Maj:ts förslag jämte motionerna I: 427 och II: 520, såvitt nu är i fråga, ävensom motionerna I: 433 och II: 503 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört;»

6) beträffande bostadsbyggandets omfattning

a) av herrar *Kaijser, Wallmark, Bohman* och fröken *Ljungberg*, vilka ansett att det avsnitt i utskottets yttrande på s. 17, som börjar med »Av allt» och slutar med »kostnadsuppgång undvikas», bort ha följande lydelse:

»Redan med de förutsättningar som förelåg då statsverkspropositionen framlades fanns risk för att det planerade bostadsbyggandet kunde driva upp den totala efterfrågan i samhället i så hög grad att den i statsverkspropositionen förutsatta utökningen av näringslivets investeringar icke kunde realiseras. Med de ändrade betingelser som sedan inträtt har riskerna för att målsättningen för den ekonomiska politiken kan komma att äventyras ytterligare skärpts. Den starka anspänning på byggnadsmarknaden som är att vänta under våren och försommaren kan därför framtvunga en dämpning av igångsättningen under denna tid samt föranleda behov att anpassa bostadsbyggandets volym till vad konjunkturutvecklingen och kravet på utrymme för andra investeringar kan komma att kräva. En väsentlig förändring av konjunkturbilden under året kan visa sig utgöra en förutsättning för att en mer betydande del av den kvot som är avsedd till fördelning senare under året över huvud taget kan fördelas. Det bör icke komma i fråga att lösa jämviktsproblemet genom en skärpt restriktivitet beträffande igångsättningstillstånd för sådant byggande som kan finnas vara mer angeläget än en mindre förändring av bostadsbyggandets volym.»

b) av herrar *Axel Andersson, Per Jacobsson, Nils-Eric Gustafsson, Nyman, Harald Pettersson, Larsson* i Hedenäset, *Nihlfors, Gustafsson* i Skellefteå, *Nelander* och *Nilsson* i Tvärålund, vilka ansett att

dels det avsnitt i utskottets yttrande, som på s. 16 börjar med »Beräkningarna i» och på s. 17 slutar med »Kungl. Maj:ts förslag», bort ha följande lydelse:

»Beräkningarna i statsverkspropositionen av bostadsbyggandets omfatt-

ning innebär bl. a. att igångsättningen under 1965 skulle komma att omfatta ca 88 000 lägenheter och färdigställandet 95 000. Motionerna med anledning av regeringens förslag utgick från de förutsättningar som angavs i propositionen. Senare har det visat sig att de formella siffrorna för igångsättningen under 1965 torde komma att ligga kring ca 92 000 lägenheter under det att det faktiska färdigställandet synes ha uppgått till närmare 97 000 lägenheter.

Innebörden härav skulle vara att vid årsskiftet befann sig under byggnad ca 2 000 lägenheter mer än departementschefen räknat med. Hänsyn bör emellertid tagas till att en icke obetydlig del av igångsättningen under det sista kvartalet 1965 — framförallt under december månad — med betydande sannolikhet var av utpräglat formell natur.

Även i de fall igångsättningen varit reell har under 1965 en onormal och ur arbetsmarknadssynpunkt oförmånlig fördelning av denna under året kommit till stånd. Fördelningen av den totala igångsättningen på olika kvartal under de senaste två åren framgår av följande tabell:

	1964	1965
	Antal lägenheter	Antal lägenheter
1:a kvartalet	11 809	14 966
2:a kvartalet	30 550	23 911
3:e kvartalet	31 737	20 954
4:e kvartalet	22 613	32 568
	<hr/> 96 708	<hr/> 92 399

Siffrorna visar att igångsättningen under 1965 måste ske utifrån förutsättningar som handläggningen av den ekonomiska politiken gjorde exceptionellt ogynnsamma. Detta är huvudorsaken till att svårigheter uppstår att genomföra en expansiv bostadsbyggnadsplan för 1966 i stället för det stillestånd i bostadsbyggandets utveckling, som var innebörden av regeringens förslag. Den sena igångsättningen under 1965 medför ju nämligen i och för sig att pressen på byggnadsarbetsmarknaden blir särskilt markerad under en stor del av 1966.

Ryckigheten i regeringens åtgärder har allvarligt försvårat fullföljandet av den av folkpartiet och centerpartiet framlagda bostadsbyggnadsplanen för år 1966. Vidare har den kalla och snörika vintern medfört betydande förseningar på byggnadsmarknaden och därigenom ytterligare försämrat förutsättningarna för en expansiv igångsättning under år 1966. De ogynnsamma klimatförhållandena skulle ha fått mindre kännbara verkningar på bostadsbyggandet om ett större antal flerfamiljshus under byggnad hunnit längre när kylan inträffade. Den illa planerade igångsättningen har bidragit till att förstärka de svårigheter som den ogynnsamma väderleken medfört.

En rad omständigheter gör det sålunda svårt att nu fastställa bostadsbyggnadsplanens omfattning för år 1966: igångsättningen under 1965 ökade

Betydligt mera än vad som antogs i januari 1966, denna igångsättning var särskilt omfattande under årets senaste månader, innevarande års produktion har försenats på grund av den dåliga planeringen och den kalla vintern. Utskottet vill också i detta sammanhang framhålla att redovisad statistik över antalet påbörjade lägenheter är en bristfällig mätare av den reella produktionen under ett visst år och att dessa siffror inte heller kan vara ett rättvisande uttryck för de reella möjligheterna att genomföra bostadsbyggandet.

I motionerna I: 130 och II: 176, I: 417 och II: 509 samt I: 427 och II: 520 hemställs att bostadsbyggnadsplanen för år 1966 skall omfatta 94 000 lägenheter. Utskottet finner — med hänsyn till ovan anförda omständigheter — det svårt att nu säkert bedöma de samhällsekonomiska och arbetsmarknadspolitiska förutsättningarna för genomförande av ett sådant program. Med hänsyn till den betydande bostadsbristen — som försvårar näringslivets expansion och utgör ett allvarligt socialt problem — finner utskottet det emellertid angeläget att bostadsbyggandet kommer att ligga på en hög nivå. Utskottet vill därför förorda, att riktpunkten för 1966 års bostadsbyggnadsplan skall vara 94 000 lägenheter.»

dels ock nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»10. beträffande bostadsbyggandets omfattning i anledning av Kungl. Maj:ts förslag jämte motionerna I: 427 och II: 520, I: 417 och II: 509 samt I: 130 och II: 176, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, godkänna vad utskottet anfört;»

7) beträffande en femårsplan för bostadsbyggandet samt upprättande av en konjunkturreserv

av herrar *Axel Andersson, Per Jacobsson, Nyman, Nihlfors, Gustafsson* i Skellefteå och *Nelander*, vilka ansett att

dels det avsnitt i utskottets yttrande, som på s. 17 börjar med »Utskottet finner» och på s. 18 slutar med »inte biträda», bort ha följande lydelse:

»Om en viss tveksamhet kan råda, främst på grund av den ekonomiska politikens utformning under 1965, om möjligheterna att under innevarande år fullfölja en från andra förutsättningar än regeringens utgående produktionspolitik på bostadsområdet, bör ingen tvekan behöva råda om att riksdagen redan nu bör ta ställning till ett ordinarie bostadsbyggnadsprogram, som sträcker sig längre fram i tiden och som har större omfattning än Kungl. Maj:ts förslag. Utskottet ansluter sig därför till den i motionerna I: 427 och II: 520 angivna rullande femårsplanen för bostadsbyggandet. Utskottet vill i detta sammanhang framhålla att det program som i motionerna anges för igångsättningen under perioden är ett minimiprogram och vill särskilt hänvisa till två omständigheter.

Den första är att konjunkturförhållandenas förändring, ehuru detta nu

inte förefaller nära till hands liggande, redan under innevarande år kan nödvändiggöra ett ianspråktagande av en konjunkturreserv. En sådan bör därför utan dröjsmål förberedas. Förefintligheten av en dylik planerad reserv kan för 1967 visa sig ännu mer angelägen. För det andra erinrar utskottet om de ökade produktionsmöjligheter som ett industriellt byggande, underlättat av en rullande femårsplanering för ett ordinarie program för vilket statsmakterna tar ansvaret, bör medföra. Dessa möjligheter kan ytterligare förstärkas om ett sådant organ kommer till stånd som i folkpartimotionerna förordats och som bl. a. skulle ha till uppgift att övervaka rationaliseringsframstegens genomslag inom byggnadsindustrien till konsumenternas förmån och att beräkna de utsikter att öka produktionen som ett industriellt byggande i kombination med långsiktplanering kan öppna. Utskottet vill framhålla att genom dylika åtgärder väg kan beredas för en väsentlig höjning av det i folkpartimotionerna förordade ordinarie bostadsbyggandet. Förslaget i motionerna I: 427 och II: 520 om bostadsbyggnadsplan även för åren 1969 och 1970 tillstyrker utskottet.»

dels ock nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»11. beträffande en femårsplan för bostadsbyggandet samt upprättande av en konjunkturreserv med bifall till motionerna I: 427 och II: 520, såvitt nu är i fråga, godkänna vad utskottet anfört;»

8) beträffande industriella byggnadsmetoder

av herrar *Kaijser, Wallmark, Bohman* och fröken *Ljungberg*, vilka ansett att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 20, som börjar med »De i» och slutar med »Kungl. Maj:ts förslag», bort ha följande lydelse:

»En förbättrad produktionsplanering, förlängda serier i produktionen och därmed ett effektivare byggande torde bäst kunna tillgodoses genom längre planeringsperioder. Utskottet kan däremot ansluta sig till uppfattningen i motionerna I: 279 och II: 348 att Kungl. Maj:ts förslag för bostadsbyggandet om en särskild långtidsram för byggherrar som har för avsikt att utnyttja vissa industriella produktionsmetoder kan verka snedvridande på konkurrensen på byggnadsmarknaden och finner sig därför inte kunna tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag i detta hänseende. Av samma skäl finner utskottet sig heller inte kunna godtaga Kungl. Maj:ts förslag om särskilda lånemöjligheter för att stödja tillkomsten av byggelementsfabriker. Nyssnämnda motioner tillstyrkes alltså såvitt nu är i fråga.»

dels ock nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»12. beträffande industriella byggnadsmetoder med bifall

till motionerna I: 279 och II: 348, såvitt nu är i fråga, även-
som med avslag å Kungl. Maj:ts förslag jämte motionerna
I: 427 och II: 520, såvitt nu är i fråga, samt I: 430 och
II: 507 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad ut-
skottet anfört;»

9) angående utredning rörande kostnadsstegringar

av herrar *Axel Andersson, Per Jacobsson, Kaijser, Nils-Eric Gustafsson, Nyman, Wallmark, Harald Pettersson, Bohman, Larsson* i Hedenäset, *Nihlfors, Gustafsson* i Skellefteå, *Nelander, Nilsson* i Tvärålund och fröken *Ljungberg*, vilka ansett att

dels det stycke i utskottets utlåtande på s. 20, som börjar med »I anslutning» och slutar med »avstyrks följaktligen», bort ha följande lydelse:

»I anslutning till vad som anförs i motionerna nr I: 437 och II: 528, vill utskottet betona att behovet av en väl tilltagen planeringstid för att åstadkomma en effektiv byggnadsprocess till låga kostnader givetvis är lika angeläget för sådana byggnadsobjekt som fordrar igångsättningstillstånd som för bostadsbyggandet i allmänhet. Stora och onödiga kostnadsökningar blir en följd av att igångsättningstillstånd ofta inte ges förrän vid en tidpunkt som nära ansluter till den begärda igångsättningsdagen. Än större blir självfallet kostnadsökningarna i de fall tillstånd inte beviljas utan bygget måste uppskjutas på oviss tid. Utskottet förutsätter att vederbörande myndigheter handlägger ärenden angående igångsättningstillstånd på ett sätt som innebär minsta möjliga olägenhet för den som berörs av den reglerade verksamheten, och vill därför betona nödvändigheten av att de tillståndssökande i god tid får besked om huruvida tillstånd kan påräknas. Ett uteblivet tillstånd innebär icke allenast en försening och fördyring av det ifrågavarande byggnadsobjektet utan ofta också att ledig kapacitet uppstår i det byggnadsföretag som skulle utfört arbetet med ty åtföljande ökning av dess fasta kostnader även för andra byggen som företaget utför. Även om förhållandena kan komma att förbättras något genom byggarbetsnämndernas verksamhet, anser utskottet med hänsyn till angelägenheten av att dämpa kostnadsstegringen inom byggnadsindustrien och med bifall till motionerna I: 437 och II: 528 att riksdagen bör hos Kungl. Maj:t begära utredning av möjligheterna att skapa förutsättningar för bättre planering inom byggnadsbranschen och undvika onödiga kostnadsstegringar åsankade av byggnadsregleringsverksamheten.»

dels ock nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»13. med bifall till i motionerna I: 437 och II: 528 framställt yrkande om utredning rörande kostnadsstegringar på grund av byggnadsreglering, m. m., i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört;»

10) beträffande ett kreditgarantisystem av herrar *Kaijser, Wallmark, Bohman* och fröken *Ljungberg*, vilka ansett att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 21, som börjar med »Frågan om» och slutar med »i motionerna», bort ersättas med text av följande lydelse:

»Ett kreditgarantisystem av det slag som föreslagits i motionerna skulle innebära att fastigheternas avkastningsvärde bleve utslagsgivande för möjligheterna att erhålla lån. Härigenom skulle den nuvarande automatiska överflyttningen på konsumenterna av stigande byggnadskostnader kunna undvikas. Den för såväl myndigheterna som näringslivet betungande produktionskostnadsberäkningen kunde undvaras, varigenom också de tendenser till s. k. belåningsarkitektur, för hög exploatering och dålig miljöutformning, vilka uppkommit som en följd av nuvarande lånesystem, skulle kunna brytas. Betingelser skulle skapas för fri konkurrens mellan olika byggherrar. Starka samhällsekonomiska skäl talar sålunda för att en kreditgivning av den omfattning det här är fråga om bör handhas av den ordinarie kreditmarknaden. De uppenbara fördelarna av en mer marknadsmässig kreditgivning inom bostadssektorn anser utskottet vara så påtagliga att det i motionerna föreslagna systemet bör kunna införas utan att avvakta bostadspolitiska kommitténs förslag.

Utskottet vill också erinra om att en omläggning till kreditgarantisystem inte i och för sig förhindrar en ränte- eller kapitalsubventionering därest en sådan anses motiverad. Själva övergången till ett kreditgarantisystem behöver ej heller medföra några svårigheter för de personer som redan sökt lån för byggande av flerfamiljshus eller småhus. Staten har alltid möjlighet att se till att lånemedel i erforderlig utsträckning står till förfogande.

Utskottet, som sålunda tillstyrker yrkandena i motionerna I: 279 och II: 348 om övergång från statlig bostadslångivning till ett kreditgarantisystem fr. o. m. den 1 juli 1966, är medvetet om att förslaget aktualiserar vissa författningsändringar. Utskottet förutsätter att Kungl. Maj:t utan dröjsmål förelägger riksdagen förslag till sådan ändringar.

Såsom en följd härav förordar utskottet även bifall till yrkandena i nämnda motioner om att fr. o. m. den 1 juli 1966 varken preliminära beslut skall meddelas angående lån från lånefonden för bostadsbyggande eller anslag anvisas till samma fond.

Utskottet biträder motionärernas förslag att för erhållande av kreditgaranti skall erläggas en engångsavgift av 0,5 %..»

dels ock nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»14. beträffande införande av ett kreditgarantisystem på bostadsområdet med bifall till motionerna I: 279 och II: 348, såvitt nu är i fråga, godkänna vad utskottet anfört;»

11) beträffande krediter för bostadsförbättringar

a) av herrar *Nils-Eric Gustafsson, Harald Pettersson, Larsson* i Hedenäset och *Nilsson* i Tvärålund, vilka ansett att

dels det avsnitt i utskottets yttrande, som på s. 21 börjar med »Enligt utskottets» och på s. 22 slutar med »riksdagens åtgärd», bort ha följande lydelse:

»Departementschefens förslag om att räntefri stående del av förbättringslån bör förbehållas pensionärer och de med pensionärerna i detta avseende jämställda befolkningsgrupperna, kommer enligt utskottets mening att på ett menligt sätt drabba ekonomiskt svaga grupper såsom handikappade och låginkomsttagare vilket också framhållits i motionerna I: 174 och II: 225 samt I: 421 och II: 518. Dessa grupper blir enligt Kungl. Maj:ts förslag hänvisade till bostadslån. Även om den av Kungl. Maj:t föreslagna ändringen inte innebär någon minskning av den samlade kreditgivningen från statens sida blir givetvis villkoren för de nämnda grupperna betydligt försämrade. Nu utgående förbättringslån är delvis både ränte- och amorteringsfria. Även om man genomför ändringar som ger längre amorteringstider för bostadslån och därmed årskostnaderna sänkes torde dessa komma att överskrida årskostnaden för förbättringslånen och det totala samhällliga stödet till handikappade och låginkomsttagare skäras ned. Utskottet finner det angeläget att låginkomsttagare med en beskattningsbar inkomst under 4 000 kr. samt handikappade även i fortsättningen må erhålla räntefria förbättringslån. Riksdagen bör i skrivelse till Kungl. Maj:t ge till känna vad utskottet anfört.»

dels ock nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»15. beträffande krediter för bostadsförbättringar i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 174 och II: 225 samt I: 421 och II: 518, sistnämnda två motioner såvitt nu är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört;»

b) av fru *Wallentheim* och herr *Almgren*, vilka ansett att

dels det avsnitt i utskottets yttrande på s. 21, som börjar med »Enligt utskottets» och slutar med »av låneansökningarna», bort ha följande lydelse:

»Departementschefen föreslår att kapitalsubventionen i form av räntefri stående del av förbättringslån bör förbehållas pensionärer och de särskilda befolkningsgrupper som hittills har jämställts med pensionärerna med avseende på denna subvention. Utskottet anser att räntefri stående del som hittills även bör kunna medges de handikappade.

Enligt utskottets mening talar starka skäl för de i motionerna I: 174 och II: 225 framförda synpunkterna att handikappade med låga inkomster borde få behålla de möjligheter de för närvarande har att erhålla nämnda kapital-

subvention. Det rör sig om personer, som inte har pension men som på grund av sitt handikapp inte har möjlighet att skaffa sig mera lönande sysselsättning eller har svårighet att flytta från sin bostadsort. Dessutom har den handikappade ofta mindre möjligheter att genom eget arbete medverka till att nedbringa kostnaderna för bostadsförbättring.»

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 22, som börjar med »Utskottet föreslår» och slutar med »riksdagens åtgärd», bort ersättas med text av följande lydelse:

»För de i motionerna I: 174 och II: 225 nämnda handikappgrupperna är en förlängd amorteringstid emellertid inte tillräcklig. För dessa grupper erfordras ett fortsatt stöd i form av räntefria stående förbättringslån.

Utskottet föreslår att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ger till känna vad utskottet anfört.»

dels ock nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»15. beträffande krediter för bostadsförbättringar i anledning av Kungl. Maj:ts förslag ävensom motionerna I: 421 och II: 518, såvitt nu är i fråga, samt med bifall till motionerna I: 174 och II: 225 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört.»

12) beträffande bostadslånets storlek

a) av herrar *Axel Andersson, Per Jacobsson, Nyman, Nihlfors, Gustafsson* i Skellefteå och *Nelander*, vilka ansett att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 22, som börjar med »Med hänvisning» och slutar med »utskottet motionsyrkandena», bort ha följande lydelse:

»Utskottet tillstyrker de förslag till ändrade lånevillkor för olika företagsformer som framförts i motionerna I: 427 och II: 520. Övriga motionsförslag angående lånegrensarna kan utskottet icke tillstyrka.»

dels ock nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»16. beträffande bostadslånets storlek med bifall till motionerna I: 427 och II: 520 ävensom med avslag å motionerna I: 279 och II: 348, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört;»

b) av herrar *Kaijser, Wallmark, Bohman* och fröken *Ljungberg*, vilka ansett att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 22, som börjar med »Med hänvisning» och slutar med »utskottet motionsyrkandena», bort ha följande lydelse:

»En intensiv konkurrens mellan olika fastighetsägare är en förutsättning för att bostadskonsumenter skall kunna erbjudas goda bostäder till lägsta möjliga priser. Alla fastighetsägare bör därför ha möjlighet att erhålla lån på samma villkor oavsett byggherrekategori. För att minska övergångssvårigheterna för de kommunala företagen, anser utskottet det dock vara riktigt att dessa under en kortare tid får något större statslån än övriga kategorier. Utskottet som inte anser skäl föreligga att avvakta en prövning av lånegränserna inom bostadspolitiska kommittén, finner det förslag här till som framförts i motionerna I: 279 och II: 348, nämligen att kommunala företag tills vidare skulle få lån upp till 95 % av låneunderlaget mot kommunal borgen och övriga företagsformer lån till 90 % av belåningsunderlaget, väl avvägt och tillstyrker detsamma.»

dels ock nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»16. beträffande bostadslånets storlek med bifall till motionerna I: 279 och II: 348 ävensom med avslag å motionerna I: 427 och II: 520, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till kända vad utskottet anfört;»

13) beträffande ränta på lån

a) av herrar *Axel Andersson, Per Jacobsson, Nyman, Nihlfors, Gustafsson* i Skellefteå och *Nelander*, vilka ansett att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 23, som börjar med »I avvaktan» och slutar med »till bostadsändamål», bort ha följande lydelse:

»Kungl. Maj:ts förslag avseende räntebidragen medför kraftiga hyreshöjningar på mellan 8 och 17 % för hus, som färdigställdes fr. o. m. 1957. Härigenom växer hyresklyftorna mellan dessa hus och hus som färdigställdes tidigare. Med hänsyn till önskemålet att genom bättre hyresparitet underlätta övergången till en fri hyresmarknad med lämpligt utformat besittningsskydd föreslås i motionerna I: 427 och II: 520 att räntan på nu amorteringspliktiga tilläggs lån från 1950-talet skall höjas från 4 % till 6 %. Samma förslag framställs i motionerna I: 279 och II: 348. Som framhålles i motionerna har de flerfamiljshus, varom fråga är, åtnjutit betydande förmåner, som ej kommit senare uppförda hus till godo. Då ett bifall till motionärernas förslag skulle underlätta en omläggning av bostadspolitiken i önskad riktning anser utskottet att bostadspolitiska kommitténs arbete icke behöver avvaktas. Motionärernas förslag bör genomföras fr. o. m. den 1 juli 1966. Övriga i motionerna I: 279 och II: 348 framförda förslag kan utskottet ej biträda.»

dels ock nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»17. beträffande räntan på bostadslån, tertiärlån, egnahemslån, förbättringslån och vissa tilläggs lån med bifall till motionerna I: 427 och II: 520 samt I: 279 och II: 348, samtliga motioner såvitt rör ränta på vissa tilläggs lån, ävensom med avslag å motionerna I: 279 och II: 348, såvitt rör ränta på övriga lån, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till kända vad utskottet anfört;»

b) av herrar *Kaijser, Wallmark, Bohman* och fröken *Ljungberg*, vilka ansett att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 23, som börjar med »I avvaktan» och slutar med »till bostadsändamål», bort ha följande lydelse:

»Utskottet anser att en förändring av räntan på bostadslån m. m. kan ske utan att bostadspolitiska kommitténs förslag avvaktas. Utskottet biträder de i motionerna I: 279 och II: 348 framförda förslagen om en räntesats av 6 % från och med 1 juli 1966 på statliga bostadslån, tertiärlån, egnahemslån och förbättringslån avseende hus som påbörjats från och med 1 januari 1958 upp till 90 % av låneunderlaget samt 7 % till den del de överstiger 90 % av detta. Ävenså tillstyrkes förslaget om 6 % ränta på reaktiverade tilläggs lån från 1 juli 1966.»

dels ock att nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»17. beträffande räntan på bostadslån, tertiärlån, egnahemslån, förbättringslån och vissa tilläggs lån med bifall till motionerna I: 279 och II: 348 samt I: 427 och II: 520, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till kända vad utskottet anfört;»

14) beträffande en förvaltningsavgift för bostadslån av herrar *Kaijser, Wallmark, Bohman* och fröken *Ljungberg*, vilka ansett *dels* att det stycke i utskottets yttrande på s. 23, som börjar med »Utskottet kan» och slutar med »tas ut», bort ha följande lydelse:

»Utskottet tillstyrker förslaget i motionerna I: 279 och II: 348 om uttagande av en förvaltningsavgift i samband med utbetalning av bostadslån.»

dels ock nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»18. beträffande en förvaltningsavgift för bostadslån med bifall till motionerna I: 279 och II: 348, såvitt nu är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till kända vad utskottet anfört;»

15) beträffande den med långivningen förenade hyreskontrollen av herrar *Kaijser, Wallmark, Bohman* och fröken *Ljungberg*, vilka ansett

dels att det stycke i utskottets yttrande på s. 23, som börjar med »Utskottet biträder» och slutar med »biträda motionsyrkandet», bort ha följande lydelse:

»Utskottet — som biträder Kungl. Maj:ts förslag — finner det angeläget att snarast möjligt uppnå en marknadsmässig prissättning på hyresmarknaden. Med hänsyn till den betydande avveckling av utgående generella subventioner i statsbelånade hus som nu föreslås, anser utskottet det inte möta något hinder att i samband härmed avveckla den kontroll som utövas av bostadslånemyndigheterna. Utskottet biträder därför motionsyrkandet.»

dels ock nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»19. beträffande hyreskontrollen i statsbelånade hus med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt till motionerna I: 279 och II: 348, såvitt nu är i fråga, godkänna vad utskottet anfört;»

16) beträffande maximiyta i småhus

av herrar *Kaijser, Wallmark, Bohman* och fröken *Ljungberg*, vilka ansett att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 23, som börjar med »Frågan om» och slutar med »biträda motionsyrkandet», bort ha följande lydelse:

»De bestämmelser om viss maximal lägenhetsyta för att statligt lån till småhus skall kunna erhållas samt om viss största yta för vilken låneunderlag fastställes beträffande småhus saknar motsvarighet beträffande flerfamiljshus. Något sakligt skäl för denna skillnad finns inte. Utskottet kan ansluta sig till uppfattningen i motionerna nr I: 279 och II: 348 och anser att riksdagen bör göra framställning till Kungl. Maj:t om att dessa bestämmelser omgående bör slopas.»

dels ock nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»20. beträffande maximiyta i småhus med bifall till motionerna I: 279 och II: 348, såvitt nu är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört;»

17) beträffande redovisningsskyldighet

av herrar *Kaijser, Wallmark, Bohman* och fröken *Ljungberg*, vilka ansett att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 23, som börjar med »Yrkanden av» och slutar med »framförda yrkandet», bort ha följande lydelse:

»Utskottet anser de i motionerna I: 279 och II: 348 framförda yrkandena om viss redovisningsskyldighet för såsom allmännyttiga betecknade bostadsföretag väl motiverad. Utskottet har visserligen under en följd av år avstyrkt förslag av samma innebörd under hänvisning till att de åsyftade

uppgifterna vid behov skulle kunna erhållas utan någon formell redovisningsskyldighet. Då trots detta dylika uppgifter mer genomgående inte gjorts tillgängliga för allmänheten, vill utskottet tillstyrka den i motionerna yrkade redovisningsskyldigheten.»

dels ock nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»21. beträffande viss redovisningsskyldighet för allmännyttiga bostadsföretag med bifall till motionerna I: 279 och II: 348, såvitt nu är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört;»

18) beträffande friare bebyggelse på landsbygden

av herrar *Axel Andersson, Per Jacobsson, Kaijser, Nils-Eric Gustafsson, Nyman, Wallmark, Harald Pettersson, Bohman, Larsson* i Hedenäset, *Nihlfors, Gustafsson* i Skellefteå, *Nelander, Nilsson* i Tvärålund och fröken *Ljungberg*, vilka ansett att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 24, som börjar med »Enligt utskottets» och slutar med »därför motionsyrkandet», bort ha följande lydelse:

»Utskottet anser i likhet med vad i motionerna I: 431 och II: 513 anförts att en i och för sig önskvärd bostadsbebyggelse utanför tätortsområdena bör kunna underlättas genom en smidigare tillämpning eller liberalisering av gällande författningar, tillämpningsföreskrifter och administrativa anvisningar, och hemställer att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ger till känna vad utskottet anfört.»

dels ock nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»22. beträffande en friare bebyggelse på landsbygden i anledning av motionerna I: 431 och II: 513 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört;»

19) beträffande tomträttslån

av herrar *Kaijser, Wallmark, Bohman* och fröken *Ljungberg*, vilka ansett *dels* att det stycke i utskottets yttrande på s. 24, som börjar med »Bestämmelserna om» och slutar med »avstyrker motionsyrkandet», bort ha följande lydelse:

»Utskottet anser att tomträtt ofta kan vara en ändamålsenlig upplåtelseform för mark i framför allt större städer. Av principiella skäl kan det dock inte anses riktigt att förekomsten av tomträttsupplåtelse blir beroende av möjligheten att erhålla statlig finansieringshjälp. Huruvida tomträttsupplåtelse eller överlåtelse av marken skall äga rum bör helt grundas på kommunernas och byggherrarnas bedömning av vilket institut som är mest ändamålsenligt. Utskottet delar därför den i motionerna I: 249 och II: 348 hävdade uppfattningen att statliga tomträttslån inte bör förekomma. Den

uppfattningen vinner enligt utskottets uppfattning ytterligare stöd av det ansträngda läget på kapitalmarknaden, vars resurser i rådande läge inte bör tas i anspråk för att stimulera en äganderättsöverflyttning utan produktiv betydelse. Utskottet biträder därför motionsyrkandena om att inga nya tomträttslån bör beviljas från och med den 1 januari 1967.»

dels ock nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»25. beträffande tomträttslån till kommuner med bifall till motionerna I: 279 och II: 348, såvitt nu är i fråga, godkänna vad utskottet anfört;»

20) beträffande grunderna för räntebidrag

a) av herrar *Axel Andersson, Per Jacobsson, Nils Eric Gustafsson, Nyman, Harald Pettersson, Larsson* i Hedenäset, *Nihlfors, Gustafsson* i Skellefteå, *Nelander* och *Nilsson* i Tvärålund, vilka ansett att

dels det stycke på s. 25, som börjar med »Utskottet tillstyrker» och slutar med »Kungl. Maj:t föreslagit», bort ersättas med text av följande lydelse:

»Utskottet, som tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag beträffande avvecklingen av ränteeftergifterna, anser att starka skäl talar för de förslag som framförts i motionerna I: 427 och II: 520 samt I: 417 och II: 509 om att den av Kungl. Maj:t föreslagna basräntan skall gälla fr. o. m. den 1 januari 1966. Dessa bidrags konstruktion innebär en eftersläpning, som medför att effekten av ändringarna blir kännbar för bostadsföretagen först ett år efter ikraftträdandet. Om den hyreshöjning, som kommer att vidtagas med anledning av de ändrade villkoren, sker fr. o. m. den 1 juli 1966 hinner medel inflyta innan den första inbetalningen enligt de nya villkoren behöver göras. Utskottet tillstyrker alltså ifrågavarande motionsyrkanden.

Med anledning av att bostadspolitiska kommittén beräknas avge sitt betänkande inom kort avstår utskottet från att yrka bifall till förslaget i det förstnämnda motionsparet om övergång från räntesubvention till ett årligt löpande schablonbidrag.

Av det anförda följer vidare att utskottet avstyrker yrkandena i motionerna I: 279 och II: 348 om höjning av basräntorna utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit.»

dels ock nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»26. beträffande grunderna för räntebidrag i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 279 och II: 348 och med bifall till motionerna I: 427 och II: 520 samt I: 417 och II: 509 ävensom med avslag å motionerna I: 130 och II: 176, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, godkänna vad utskottet anfört;»

b) av herrar *Kaijser, Wallmark, Bohman* och fröken *Ljungberg*, vilka ansett att

dels det avsnitt i utskottets utlåtande, som på s. 25 börjar med »Utskottet tillstyrker» och på s. 26 slutar med »avstyrker motionsyrkandet», bort ha följande lydelse:

»Statsmakterna har redan tidigare påbörjat en successiv avveckling av räntebidragen. I årets statsverksproposition föreslås en viss ytterligare avveckling. Utskottet anser emellertid att en betydligt snabbare avveckling nu vore möjlig. De förslag till villkor för räntebidragen som framlagts i motionerna I: 279 och II: 348 skulle enligt utskottets uppfattning medföra en betydligt bättre avvägning av hyresnivån i nya hus än den som blir följden av Kungl. Maj:ts förslag. Med bifall till nämnda motioner föreslår utskottet därför att basräntan från och med den 1 januari 1966 skall utgöra 6 % i hus färdigställda t. o. m. år 1959, 5,5 % i hus färdigställda åren 1960—1961, 5 % i hus som färdigställts under 1962 och 4,5 % i hus som byggts därefter. För hus som påbörjats före ingången av år 1958 bör räntebidragen helt slopas.

I motionerna har även yrkats att riksdagen skulle uttala, att en grundprincip för den fortsatta bostadspolitiken bör vara att de boende själva skall betala vad deras bostäder kostar. Det nuvarande generella subventionssystemet har medverkat till en ojämn och orättfärdig hyressättning som blivit allt svårare att acceptera. Utskottet som finner den föreslagna grundsatsen självklar kan alltså ansluta sig till motionärerna på denna punkt. Utskottet anser också — liksom motionärerna — att en förbättring av de individuella bidragen till hushåll med otillräcklig försörjningsförmåga eller särskilt stor försörjningsbörd är angelägen. Enligt utskottets mening bör dessa bidrag få en utformning så att de bättre än för närvarande ansluter till den faktiska hyreskostnaden.»

dels ock nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»26. beträffande grunderna för räntebidrag i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 427 och II: 520 samt I: 417 och II: 509, med bifall till motionerna I: 279 och II: 348 ävensom med avslag å motionerna I: 130 och II: 176, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, godkänna vad utskottet anfört;»

21) beträffande anslaget till Räntebidrag

a) av herrar *Axel Andersson, Per Jacobsson, Nils-Eric Gustafsson, Nyman, Harald Pettersson, Larsson* i Hedenäset, *Nihlfors, Gustafsson* i Skellefteå, *Nelander* och *Nilsson* i Tvärälund, vilka under förutsättning av bifall till reservationen 20 a) ansett att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 26, som börjar med »Utskottet som» och slutar med »avstyrker motionsyrkandet», bort ha följande lydelse:

»Utskottet, som i det föregående tillstyrkt motionsyrkandena om att tidpunkten för ikraftträdande av de nya reglerna för räntebidrag skall bestämmas till den 1 januari 1966, biträder yrkandet i motionerna I: 417 och II: 509 om att till Räntebidrag anvisas ett förslagsanslag om 335 milj. kronor, vilket innebär ett med 100 milj. kronor minskat anslag i jämförelse med Kungl. Maj:ts förslag.»

dels ock nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»29. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 417 och II: 509, såvitt nu är i fråga, till *Räntebidrag* för budgetåret 1966/67 på driftbudgeten under elfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 335 000 000 kr.;»

b) av herrar *Kaijser, Wallmark, Bohman* och fröken *Ljungberg*, vilka under förutsättning av bifall till reservationen 20 b) ansett att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 26, som börjar med »Utskottet som» och slutar med »avstyrker motionsyrkandet», bort ha följande lydelse:

»Utskottet som i det föregående tillstyrkt de räntebidrag som föreslås i motionerna I: 279 och II: 348 samt den tidpunkt för ikraftträdandet av de nya reglerna som där föreslagits tillstyrker i konsekvens härmed att för Räntebidrag anvisas ett förslagsanslag om 300 milj. kronor.»

dels ock nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»29. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 417 och II: 509, såvitt nu är i fråga, till *Räntebidrag* för budgetåret 1966/67 på driftbudgeten under elfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 300 000 000 kr.;»

22) beträffande ramen för räntefria förbättringslån

av herrar *Nils-Eric Gustafsson, Harald Pettersson, Larsson* i Hedenäset och *Nilsson* i Tvärälund, vilka under förutsättning av bifall till reservationen 11 a) ansett att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 28, som börjar med »Utskottet som» och slutar med »avstyrker motionsyrkandet», bort ha följande lydelse:

»Utskottet som förut tillstyrkt de i motionerna I: 174 och II: 225 samt I: 421 och II: 518 framställda yrkandena om förbättringslån till handikappade och låginkomsttagare tillstyrker yrkandet om att räntefria förbättringslån beviljas under vardera av åren 1966 och 1967 intill högst 90 milj. kr. och att anslaget uppföres med 90 milj. kr.»

dels ock nedan angivna moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»30. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 421 och II: 518, såvitt nu är i fråga, medge att räntefria förbättringslån beviljas under vartdera av åren 1966 och 1967 intill ett belopp av högst 90 000 000 kr.»

23) beträffande anslag till Bidrag till viss bostadsförbättringsverksamhet av herrar *Nils-Eric Gustafsson, Harald Pettersson, Larsson* i Hedenäset och *Nilsson* i Tvärälund, vilka under förutsättning av bifall till reservationen 22) ansett att nedan angivna moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»31. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 421 och II: 518, såvitt nu är i fråga, till *Bidrag till viss bostadsförbättringsverksamhet* för budgetåret 1966/67 på driftbudgeten under elfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 90 000 000 kr.»

24) beträffande ramen för långivning från lånefonden för bostadsbyggnande

a) av herrar *Axel Andersson, Per Jacobsson, Nils-Eric Gustafsson, Nyman, Harald Pettersson, Larsson* i Hedenäset, *Nihlfors, Gustafsson* i Skellefteå, *Nelander* och *Nilsson* i Tvärälund, vilka under förutsättning av bifall till reservationen 6 b) ansett att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 27, som börjar med »Utskottet som» och slutar med »avstyrks alltså», bort ha följande lydelse:

»Utskottet som i det föregående har förordat, att riktpunkten för 1966 års bostadsbyggnadsplan skall vara 94 000 lägenheter, finner till följd därav att låneramen för samma år bör bestämmas till 88 000 lägenheter. Med utgångspunkt i en bostadsbyggnadsplan för åren 1967 och 1968 om 98 000 respektive 102 000 lägenheter och i ett antagande om att utan statligt stöd kommer att årligen uppföras 8 000 lägenheter, finner utskottet vidare att lägenhetsramarna för åren 1967 och 1968 bör preliminärt fastställas till 90 000 respektive 94 000 lägenheter.»

dels ock nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»32. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 130 och II: 176, I: 427 och II: 520 samt I: 417 och II: 509 ävensom med avslag å motionerna I: 279 och II: 348, I: 423 och II: 506 samt II: 502, de tio förstnämnda motionerna såvitt nu är i fråga, medge att beslut om lån som skall utgå från lånefonden för bostadsbyggnande — utöver tomträttslån till kommuner — samt räntebidrag utan samband med stat-

ligt lån, beviljas under år 1966 för högst 88 000 lägenheter och under vartdera av åren 1967 och 1968 för högst 84 000 lägenheter ävensom att nämnda lån beviljas intill ett belopp av 1 840 milj. kr. under år 1966;»

b) av herrar *Kaijser, Wallmark, Bohman* och fröken *Ljungberg*, vilka under förutsättning av bifall till reservationen 12 b) ansett att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 27, som börjar med »Utskottet som» och slutar med »avstyrks alltså», bort ha följande lydelse:

»Utskottet har i det föregående uttalat viss tvekan rörande möjligheterna att utnyttja den bostadskvot som avsetts bli fördelad senare under året men likväl tillstyrkt Kungl. Maj:ts förslag beträffande bostadsbyggandets omfattning under åren 1966—1968. Utskottet har också tillstyrkt de i motionerna I: 279 och II: 348 föreslagna ändringarna av lånevillkoren. Ramen för långivningen under 1966 bör därför fastställas till ett belopp av 1 740 milj. kronor.»

dels ock nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»32. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 279 och II: 348 ävensom med avslag å motionerna I: 130 och II: 176, I: 417 och II: 509 samt I: 427 och II: 520, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, och å motionerna I: 423 och II: 506 samt II: 502, medge att beslut om lån som skall utgå från lånefonden för bostadsbyggande — utöver tomt-rättslån till kommuner — samt räntebidrag utan samband med statligt lån, beviljas under år 1966 för högst 86 000 lägenheter och under vartdera av åren 1967 och 1968 för högst 84 000 lägenheter ävensom att nämnda lån beviljas intill ett belopp av 1 740 milj. kr. under år 1966;»

25) beträffande fördelningen av låneramen för år 1966

av herrar *Nils-Eric Gustafsson, Harald Pettersson, Larsson* i Hedenäset och *Nilsson* i Tvärålund, vilka under förutsättning av bifall till reservationen 6 b) ansett att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 28, som börjar med »Av redogörelsen» och slutar med »8 000 lägenheter», bort ha följande lydelse:

»Av redogörelsen i propositionen framgår att lånemedel avseende 80 000 lägenheter fördelats av bostadsstyrelsen. Kungl. Maj:t föreslår att medel avseende 6 000 lägenheter reserveras för senare fördelning. Utskottet anser emellertid att denna kvot för senare fördelning bör ökas till 8 000 lägenheter. Den ökning av låneramen med 2 000 lägenheter som bör ske föreslås därför tillföras den för senare fördelning reserverade kvoten för att tillgodose de särskilda behov som uppkommer i samband med nyetablering och utvidgning av industriföretag, t. ex. i samband med den samhällliga

lokaliseringspolitiken i enlighet med yrkandet i motionerna I: 417 och II: 509.»

dels ock nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»33. med bifall till motionerna I: 417 och II: 509, såvitt nu är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t ge till kända vad utskottet anfört om fördelningen av låneramen för år 1966;»

26) beträffande anslag till Lånefonden för bostadsbyggande av herrar *Kaijser, Wallmark, Bohman* och fröken *Ljungberg*, vilka under förutsättning av bifall till reservationen 12 b) ansett att nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»37. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till *Lånefonden för bostadsbyggande* för budgetåret 1966/67 på kapitalbudgeten under statens utlåningsfonder anvisa ett investeringsanslag av 825 000 000 kr.;»

27) beträffande anslag till Lånefonden för maskinanskaffning inom byggnadsindustrien

av herrar *Kaijser, Wallmark, Bohman* och fröken *Ljungberg*, vilka under förutsättning av bifall till reservationen 8) ansett att nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»38. med bifall till motionerna I: 279 och II: 348, såvitt nu är i fråga, avslå Kungl. Maj:ts förslag om medelsanvisning till Lånefonden för maskinanskaffning inom byggnadsindustrien för budgetåret 1966/67;»

Särskilt yttrande

beträffande grunderna för räntebidrag av herrar *Axel Andersson, Per Jacobsson, Nyman, Nihlfors, Gustafsson* i Skellefteå och *Nelander*, vilka anfört:

»I folkpartiets bostadsmotioner har under en följd av år upprepats förslaget om att systemet med ränteftergifter på bottenlånen och låg ränta på tertiärlånen skall ersättas med ett årligt löpande bidrag med samma hyres-sänkande effekt. Genom att det generella bostadsstödet kom att utgå bl. a. i form av låg tertiärlåneränta, har konkurrensen på förvaltningsstadiet mellan olika företagsformer på bostadsområdet blivit väsentligt olika. Skillnaden har varit betydande, särskilt under första hälften av 1950-talet. De s. k. allmännyttiga företagen fick under denna tid 30 proc. av anskaffningskostnaden belånad till 3 proc. bunden ränta medan enskilda företag fick endast 15 proc. av kostnaden täckt med dessa förmånliga lån.

Förslaget om att ersätta den låga tertiärlåneräntan med ett löpande bidrag har också motiverats med att denna åtgärd skulle stimulera låntagarna till extra amorteringar utöver vad lånevillkoren föreskriver och därigenom bidra till ett ökat bostadssparande och större resurser för bostadsbyggandet. Man gör inte gärna extra amorteringar på lån, som löper med lägre ränta än insättningsräntan på bank.

Vi beklagar att riksdagsmajoriteten hela tiden motsatt sig dessa välmotiverade förslag till förbättringar av det statliga bostadsstödet konstruktion. Men eftersom bostadspolitiska utredningen, som har att behandla dessa frågor, väntas avlämna sitt betänkande redan i vår, avstår vi från att ställa något yrkande.»